

DE GIERZWALUW IN OISTERWIJK

2013

VOORWOORD

‘De Gierzwaluw in Oisterwijk 2013’ is het jaarverslag van gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk.

Deze werkgroep bestaat sinds 2009 en is een samenwerkingsverband tussen vogelwerkgroep IVN Oisterwijk en vogelwerkgroep Midden-Brabant. Leden van beide groepen werken samen om de gierzwaluwen en hun leefgebied in Oisterwijk en omgeving te beschermen. Met een groep van ongeveer 25 vrijwilligers inventariseren en registreren we broedplaatsen waardoor een betere bescherming van de soort mogelijk is. Daarnaast proberen we duurzame nestgelegenheid te realiseren, voornamelijk bij nieuwbouw en renovatie, en verstrekken we informatie over de gierzwaluw en de bescherming ervan.

Zonder de enthousiaste medewerking van alle vrijwilligers was het niet mogelijk geweest om dit alles te realiseren. Ook de medewerking van de Gemeente Oisterwijk, het kerkbestuur van de Joanneskerk, Brabants Landschap, Woningstichting Leystromen, het bedrijfsleven, de bewoners van Moergestel en niet te vergeten alle anderen die de gierzwaluw een warm hart toe dragen, is hierbij van groot belang geweest.

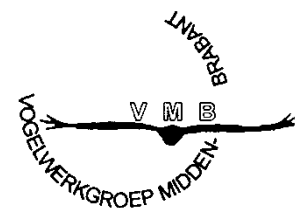
Wij willen daarom graag iedereen die ons geïnspireerd heeft of op welke manier dan ook heeft bijgedragen aan het realiseren van onze doelstellingen, hiervoor hartelijk danken. Wij hopen in de toekomst weer op u te mogen rekenen zodat we in Oisterwijk en Moergestel ook in de komende jaren van deze zomergast kunnen genieten.

Achterin deze uitgave vindt u een inhoudsopgave over de belangrijkste artikelen in eerder verschenen jaarverslagen. Voor deze jaarverslagen, vragen of tips kunt u contact met ons opnemen via gierzwaluwoisterwijk@gmail.com. Ook kunt u via deze weg broedplaatsen melden.

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk
Hannie Nilsen en Gerard van der Kaa

Vogelwerkgroep
IVN Oisterwijk

Tekst: Hannie Nilsen

Telkaarten: SOVON, Gerard van der Kaa

Foto's: De meeste foto's zijn gemaakt door vrijwilligers van de werkgroep. Overige foto's: Ben Aarts (pag. 38), V. te Plate, VNC (pag. 46), Jim Saulino (pag. 56) en Stijn Schreven (pag. 53).
De makers van de foto's op pagina 5-6-45 (onderaan) zijn onbekend
De foto's op pagina 59 zijn printscreens van de genoemde youtube-film.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD.....	2
INHOUDSOPGAVE	4
INLEIDING	5
1. GIERZWALUWSEIZOEN 2013.....	6
2. INVENTARISATIE 2013	8
2.1 Werkwijze	8
2.2 Inventarisatie Moergestel per wijk.....	10
2.3 Registratie van inventarisatiegegevens.....	30
2.4 Inventarisatie met behulp van camera's in de Joanneskerk.....	32
2.5 Inventarisatie gierzwaluwkasten in het ketelhuis van de KVL	35
2.6 Overige meldingen	39
2.7 Huiszwaluwen.....	40
2.8 Opmerkingen en conclusies bij de inventarisatie 2013	42
3. PROJECTEN 'NIEUWE NESTGELEGENHEID'	45
3.1 Zwaluwtoeren.....	45
3.2 De Gouden Zwaluw	47
3.3 Nieuwe nestkasten.....	48
3.4 Udenhout.....	48
4. BEHOUDEN BESTAANDE BROEDGELEGENHEID	49
4.1 Reparatie gierzwaluwkasten aan de brandweertoren in Oisterwijk.....	49
4.2 Renovatie van een mansardedak in Moergestel.....	50
5. OVERIGE ACTIVITEITEN	53
5.1 Kasteel Waardenburg	53
5.2 Informatieverstrekking	53
6. GIERZWALUWNIEUWS	54
6.1 Geolocators.....	54
6.2 Zwarte gierzwaluw.....	57
6.3 Eerste gierzwaluw in Suriname	57
6.4 Nachtvluchten boven het IJsselmeer	58
NAWOORD	61
INHOUDSOPGAVE JAARVERSLAGEN 2009-2013.....	62

INLEIDING

Alweer 5 jaar zijn wij als werkgroep actief en ook dit jaar was de inventarisatie van mogelijke broedplaatsen een van onze belangrijkste agendapunten. Omdat we na de telling in 2012 van mening waren dat er nog meer broedplaatsen in Moergestel zouden zijn, hebben wij dit jaar ervoor gekozen hier opnieuw te inventariseren. Dat dit een goede inschatting was, kunt u lezen in dit jaarverslag. Het aantal geregistreerde natuurlijke broedplaatsen nam namelijk toe met meer dan 50%. Ook onze manier van werken, de registratie en notatie van gevonden broedplaatsen komen aan bod.

Broedplaatsen van de gierzwaluw zijn jaarrond beschermd maar door onwetendheid verdwijnen ze vaak bij dakrenovaties en dergelijke. Dat dit bij een goede samenwerking tussen huiseigenaar, gemeente, aannemer en de gierzwaluwwerkgroep niet nodig is, ziet u in hoofdstuk 4.2, pagina 50. Ook op andere plaatsen in ons werkgebied werd nestgelegenheid behouden of gerealiseerd.

Informatie verschaffen is een activiteit die gedurende het hele jaar zeer serieus wordt genomen en daarbij is dit verslag geen uitzondering. U vindt in dit verslag dan ook allerlei nieuws over de gierzwaluw bijvoorbeeld over zijn trekgedrag. Dankzij geolocators weten we namelijk steeds meer over het gedrag van de gierzwaluw in de tijd dat hij in zuidelijk Afrika verblijft. Radaronderzoeken lichten een tipje van de sluier op wat betreft nachtelijke vluchten in de zomer.

Hoewel er veel positieve zaken te melden zijn, was het voor de gierzwaluwen in de Joanneskerk een slecht seizoen. Ofschoon er dit jaar meer kasten dan ooit tevoren bezet waren, zagen we minder broedgevallen met minder jong per broedgeval. We moeten terug naar 2009 om evenveel uitgevlogen jongen (9 stuks) te tellen. Toen was er echter sprake van 4 broedgevallen, nu waren dat er 8. Meer hierover in hoofdstuk 2.4, pagina 32.

De jaarverslagen 2009-2013 vormen tezamen een goed overzicht van alle gierzwaluw-activiteiten van de afgelopen jaren. Zowel activiteiten van de vogels zelf (met als belangrijkste vraag: waar broeden ze?) als van de werkgroep. De complete inhoudsopgave van alle jaarverslagen van de afgelopen 5 jaar moet het makkelijker maken informatie terug te vinden. U vindt deze op pagina 62.

Veel leesstof dus. We hopen dat deze informatie er toe bij zal dragen kennis over de gierzwaluw te verspreiden zodat steeds meer mensen in gaan zien dat we ook dichtbij huis een prachtig stukje natuur kunnen vinden en dat dit waardevol genoeg is om er zuinig op te zijn. Voor de biodiversiteit in onze directe omgeving maar ook om de jeugd van nu de kans te geven in de toekomst van de stadsnatuur te genieten.

1. GIERZWALUWSEIZOEN 2013

Het jaar begon slecht voor de gierzwaluw. Niet alleen in Nederland maar in heel Europa was mei een koude en natte maand met weinig insecten. Overall werden dode vogels gevonden, vele bekende broedplaatsen bleven leeg.

Zo werden in het Zuid-Franse Limoux en Carcassonne rond 24 mei in het centrum tientallen dode gierzwaluwen in de straten gevonden. Broedvogels die daar thuis hoorden of (nog jonge) trekvogels? Er werd gespeculeerd over wijnboeren met gifspuitende tractoren maar waarschijnlijk is toch het slechte weer in Midden- en Oost-Europa met de daarbij behorende voedselschaarste, de belangrijkste oorzaak geweest.

In het meer van Neuchâtel aten meeuwen dode gierzwaluwen die in het water dreven. Langs de oevers werden 1 en 2 juni over een lengte van 550 meter 16 dode gierzwaluwen gevonden. In Tsjechië werden in de eerste week van juni na wekenlange regenval met overstromingen op 40 plaatsen in totaal ca. 100 dode gierzwaluwen gevonden.

In Almeria in Spanje leidde dit tot afschuwelijke taferelen waarbij honderden gierzwaluwen, verzwakt door gebrek aan insecten en uitgeput door kou en regen, tijdens een storm beschutting zochten tegen de gebouwen. Vele vogels vielen op de grond en werden daar gepakt door katten en honden¹.

Waar de gierzwaluwen wel terugkeerden op het nest, kwamen ze vaak niet tot broeden. In Regensburg werd via een webcam gezien dat er twee dode broedvogels op een nest met drie eieren lagen. Op een ander nest met 2 eieren zag men 4 juni ook twee dode vogels liggen. Later bleek dat ze 'slechts' totaal uitgeput waren. Ze vertrokken uiteindelijk toch nog maar kwamen niet meer terug. Ook in de vogelopvangcentra werden eind mei vele, sterk vermagerde, bijna dode vogels afgegeven. Nesten met eieren werden verlaten of de eieren werden uit de nesten verwijderd.

"Nestkastkolonies zijn maar voor 50% bezet, vele vogels hebben nog steeds geen eieren en er liggen veel dode gierzwaluwen op het nest. Nooit zoiets gezien" werd gezegd.

¹ <http://groups.yahoo.com/neo/groups/Swallows-Martins-Swifts-Worldwide/conversations/messages/14827>

Ook in Nederland waren geluiden te horen over uit het nest gegooiden eieren en zeer late eerste legfels. Gierzwaluwen arriveerden in de kasten maar werden na enkele dagen niet meer waargenomen. Andere gierzwaluwen (niet-broeders?) namen kasten in gebruik zonder tot broeden te komen. Op sommige plaatsen waren broedvogels meer dan een maand verlaat. Maar er waren ook meldingen van de eerste eileg en het uitkomen van de eieren op de normale datum. De eerste gierzwaluw in Nederland dit jaar werd al op 11 april gezien.

Eind mei werden er overdag boven de steden opvallend weinig gierzwaluwen gezien, in de Biesbosch daarentegen vlogen grote groepen van 4000-5000 gierzwaluwen laag over het water. Doordat de Amercentrale haar koelwater loost in de Biesbosch is de watertemperatuur hier iets hoger dan elders. In deze warme, ondiepe delen zetten de muggen hun eieren af. De tweede helft van mei is de tijd dat de jonge muggen beginnen op te stijgen uit het water en daar maken de gierzwaluwen dankbaar gebruik van.

In de Joanneskerk in Oisterwijk waren de gierzwaluwen weliswaar iets later dan voorgaande jaren maar half mei waren toch 10 kasten (totaal 16) bezet. Pas 5 juni zagen we de eerste eieren en eind juni de eerste jongen. Ook vonden we dit jaar voor de eerste keer een adulte gierzwaluw dood op het nest. En hoewel dit jaar zelfs meer kasten bezet waren dan in voorgaande jaren (2012/2013: 13/11 bezette kasten), waren er minder broedgevallen (8/10), minder eieren en was het aantal uitgevlogen jongen ruim 50% minder dan vorig jaar(9/22)².

Vervolgens werd begin augustus het Midden-Europese broedbestand opnieuw bedreigd, nu door een hittegolf met extreem hoge temperaturen. In Oostenrijk werden nieuwe records van meer dan 40 graden gemeten.

Terwijl in andere jaren de meeste gierzwaluwjongen in augustus al uitgevlogen zijn, was dit nu niet het geval door de late start van het broedseizoen.

De jonge gierzwaluwen ontvluchtten massaal de hitte in de kasten door eruit te klimmen. In sommige opvangcentra werden extreem veel jonge gierzwaluwen afgegeven, maar ook zullen vele jongen hierdoor meteen omkomen zijn.

Als de gegevens uit de met camera's bewaakte nesten bekend zijn, zal er misschien meer duidelijkheid komen over de precieze gevolgen voor het broedseizoen van dit ongewoon slechte weer in mei en de daaropvolgende hittegolf in augustus.

² Voor meer gegevens over de broedresultaten in de Joanneskerk, zie pagina 32-34

2. INVENTARISATIE 2013

Bij een geslaagde inventarisatie in Moergestel in 2012 vonden we 70 natuurlijke broedplaatsen. Omdat we dachten dat er meer broedplaatsen waren dan tot nu toe door ons gevonden waren, besloten we dit jaar opnieuw in Moergestel te inventariseren.

Na een extreem slechte meimaand waren we echter zeer benieuwd wat we zouden vinden. Ons doel was niet alleen het lokaliseren van nieuwe broedplaatsen, maar ook het controleren van al bekende broedplaatsen. Na alle negatieve berichtgeving betwijfelden we of we veel broedlocaties zouden vinden.

2.1 Werkwijze

Moergestel is ingedeeld in 7 blokken. Bij de indeling hebben we vooral gekeken naar duidelijke begrenzingen zoals grote wegen en de Reusel. De meeste wijken hebben een zeer gevarieerde bebouwing met straten waarin weinig tot geen nestgelegenheid is (bijvoorbeeld het zuidelijke deel van blok 2 met overwegend villa's) en straten waarin de mogelijkheden duidelijk aanwezig zijn (het noordelijke deel van blok 2 met veel gevelpannen. In alle blokken, met uitzondering van blok 7 (industie terrein) zijn nestplaatsen van de gierzwaluw gevonden.

Voor een uitgebreide beschrijving van de wijken verwijzen we naar het jaarverslag 2012.

Onze werkwijze dit jaar verschilt niet echt van die van voorgaande jaren³. In het kort gezegd: onderzoeken waar giervluchten uitgevoerd worden, kijken welke mogelijkheden er zijn voor nestplaatsen en dan posten en opletten of er gierzwaluwen in- of uitvliegen bij mogelijke nestlocaties.

Dit jaar hebben we wel meer aandacht besteed aan het informeren van de bewoners. Zoals ieder jaar hebben we gebruik gemaakt van folders en visitekaartjes maar dit jaar hebben we incidenteel de wijken ook vooraf geïnformeerd zoals bijvoorbeeld in wijk 3 waar we 2 avonden met 8 personen op één plaats inventariseerden. Dat de bewoners deze informatie vooraf als positief ervaren, bleek wel uit de reacties. Uiteraard werd ook de politie, en dan met name de wijkagent, geïnformeerd over onze activiteiten.

Wederom zijn alle waarnemingen zowel bij Sovon (via stippenkaarten) als op Google Maps geregistreerd en vervolgens hebben we bekendheid gegeven aan deze link bij gemeente, woningbouwverenigingen en landelijke organisaties zoals Gierzwaluwbescherming Nederland.

Verder zijn de gierzwaluwkasten in de Joanneskerk en in het ketelhuis van de voormalige leerfabriek KVL, beide in Oisterwijk, gecontroleerd. Ook incidentele waarnemingen uit Oisterwijk en omgeving zijn geregistreerd.

Begin 2013 zijn met behulp van een hoogwerker alle gierzwaluwkasten aan openbare gebouwen gecontroleerd, schoongemaakt en voor zo ver nodig gerepareerd. Omdat deze gegevens betrekking hebben op het broedseizoen 2012 zijn deze resultaten voor de volledigheid in het jaarverslag van 2012 opgenomen.

³ Werkwijze: zie jaarverslag 2011

Weersomstandigheden

Zoals in het vorige hoofdstuk beschreven, waren de weersomstandigheden in mei zeer slecht. Ook juni begon koud. Gelukkig is koude alleen voor de gierzwaluwen geen groot probleem, mits er voldoende insecten zijn. Vanaf half juni werd het plotseling bijna tropisch warm met regelmatig veel regen. De maand juli verliep zonnig, warm en droog en was bij uitstek een maand voor de inventarisatie van gierzwaluwen.

Vanwege de late start van het broedseizoen zijn we pas vanaf eind juni begonnen met inventariseren. Aanvankelijk waren we niet erg succesvol. Door alle regenbuien waren veel gierzwaluwen zonder broedruimte naar elders vertrokken en was het moeilijk de broedende vogels te lokaliseren. In juli daarentegen was het weer goed. Slechts eenmaal hebben we een geplande inventarisatie wegens slecht weer moeten annuleren.

Tijdsinvestering

Verspreid over 13 avonden zijn 16 vrijwilligers op pad geweest, totaal 90 uur. Daarbij komen de voorbereidende verkenningen van de wijken, de individuele bezoeken en de registratie van de gegevens op Google Maps en de SOVON-site. Totaal ongeveer 150 uur.

Er werd geïnventariseerd door: Annemieke Biesterbos, Arie Iedema, Bart van Beerendonk, Bernadette Berden, Fred Steenhuisen, Gerard van der Kaa, Hannie Nilsen, Huub Berden, Ingrid van Vlaanderen, Jan Op 't Hoog, Karin van de Logt, Marieke Kwantes, Marjo van der Marck, Martin van Mol, Peter van Gestel, Toon van Hooijdonk en Walleke Steenhuisen.

Notatie

Per wijk hebben we geprobeerd zoveel mogelijk de aanwezigheid van gierzwaluwen in de wijk te beschrijven, dat wil zeggen giervluchten, aanhakers en invliegers⁴. Ook het soort nestplaats is vermeld en voor zover bekend de ligging (noord-oost-zuid-west) ervan. We hebben onderscheid gemaakt tussen:

- X** nieuw ontdekt broedgeval.
- X** eerder geregistreerd broedgeval, opnieuw bevestigd in 2011.
- X** eerder geregistreerd broedgeval, dit jaar niet bevestigd.
- X2009** eerder geregistreerd broedgeval, dit jaar niet bevestigd. Het jaartal geeft de laatst bekende waarneming aan.
- X-** eerder geregistreerd broedgeval, nu verdwenen door bouwtechnische ingrepen.

⁴ Invliegen bij mogelijke broedplaatsen duidt op nestbouw/waarschijnlijk broedgeval. Aanhakers en giervluchten verwijzen naar gierzwaluwen op zoek naar nestgelegenheid. Dit gebeurt vooral in de nabijheid van bestaande broedplaatsen. Zie ook jaarverslag 2011, hoofdstuk 1.3, pagina 30.

2.2 Inventarisatie Moergestel per wijk

Moergestel, ingedeeld in 7 blokken, 6 woonwijken en het bedrijventerrein.

Rootven 28

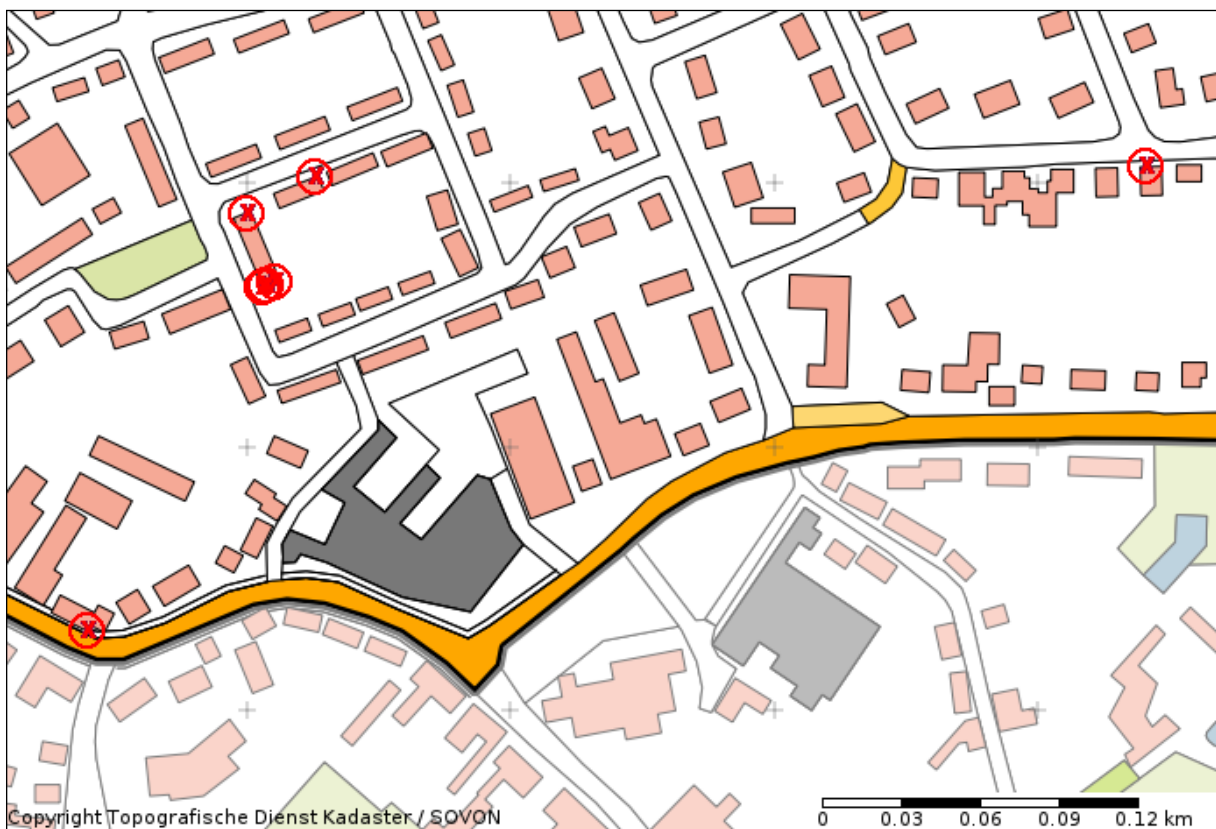
*Blok 1 Moergestel Noord
(8 waarnemingen)*

Blok 1 Moergestel Noord

Blok 1, Moergestel Noord, ligt aan de noordkant van Moergestel en wordt begrensd door Raadhuisstraat, Rootven, Tilburgseweg, Akkerweg, Oisterwijkseweg, Waterhoefstraat en de Reusel.

Vorig jaar vonden we in de Ackerstraten 3 broedplaatsen. We vroegen ons toen al af of we wel alle locaties gevonden hadden. Er leken veel meer mogelijkheden te zijn en er werden volop giervluchten uitgevoerd. Ook de mogelijkheden bij een aantal huizen in de Herengoedstraat, Voorburgstraat en Oisterwijksebaan zagen er veelbelovend uit.

Dit jaar hebben we ons vooral op deze locaties gericht. Aan de Oisterwijksebaan en in de Herengoedstraat/Voorburgstraat zijn geen nieuwe invliegplaatsen gevonden. In de Kerckackerstraat werden 3 nieuwe locaties ontdekt.

Opmerking:

Op de stippenkaart staan 8 waarnemingen waarvan er slechts 7 in de tabel terug te vinden zijn. De achtste waarneming is gedaan aan het Rootven. Het registratiesysteem van Sovon rekent de noordkant van het Rootven bij blok 1. Voor de overzichtelijkheid hebben wij deze waarneming samen met de andere waarnemingen aan het Rootven in blok 3 geplaatst.

Blok 1 Moergestel Noord					
Straat	Nr.	Ligging	Gierend	Invliegers	(Mogelijke) locaties/opmerkingen
Herengoodstraat	7	N		X	Nokpan
Herengoodstraat	5-13				Mogelijkheden onder de nokpan
Voorburgstraat					Even nummers: mogelijkheden onder de nokpan. Nr.3: schoorsteen
Kerckackerstraat	2	Z		XXXX	Rechts: 4 ^e gevelpan vanaf dakgoot achter, Links: bovenste pan naast schoorsteen, 4 ^e en 5 ^e van onder.
Kerckackerstraat	10	N		X	3 ^e gevelpan vanaf de dakgoot achter. Linker zijgevel
Raamackerstraat	11	N		X	Links bij de goot
Raamackerstraat			16		Meerdere nestmogelijkheden hier, bij nr.2 zien we poepstreepjes bij de nok
Huijsackerstraat	25		11		2 kasten achterzijde huis
Kloosterlaan	32				Neststenen bij Brede School (15)
Oisterwijkseweg	6/24/32 41-47		12		Veel mussen onder gevelpannen, knikpannen en kapotte (nok)pannen

Blok 2 Moergestel West

Dit gebied ligt ten westen van de Akkerweg en valt uiteen in twee gedeeltes: ten zuiden van de Tilburgseweg ligt een groene villawijk, aan de noordkant vinden we voornamelijk twee-onder-een-kaphuizen met gevelpannen, gebouwd in de jaren '80 (De Hoefkens).

Dit gebied is in 2013 een aantal malen door ons bezocht maar we hebben er geen enkele keer gierzwaluwactiviteit gezien.

Wel was er opnieuw een broedgeval op de al bekende locatie aan de Tilburgseweg.

Ten zuiden van deze wijk (niet op de plattegrond) ligt ook onze zwaluwtoren met 47 gierzwaluwkasten en 16 kasten voor huis-mus en andere vogels.

Meer over de zwaluwtoren leest u op pagina 45.

*Blok 2 Moergestel West
(1 waarneming)*

Blok 2 Moergestel West					
Straat	Nr.	Ligging	Gierend	Invliegers	(Mogelijke) locaties/opmerkingen
Tilburgseweg	36	N		XX2008	11 ^e gevelpan van boven rechts
Tilburgseweg	37-39				Gevelpannen
Akkerweg					Zwaluwtoren met 47 nestkasten

*Blok 3 Moergestel Centrum West
(50 waarnemingen)*

Blok 3 Moergestel Centrum West

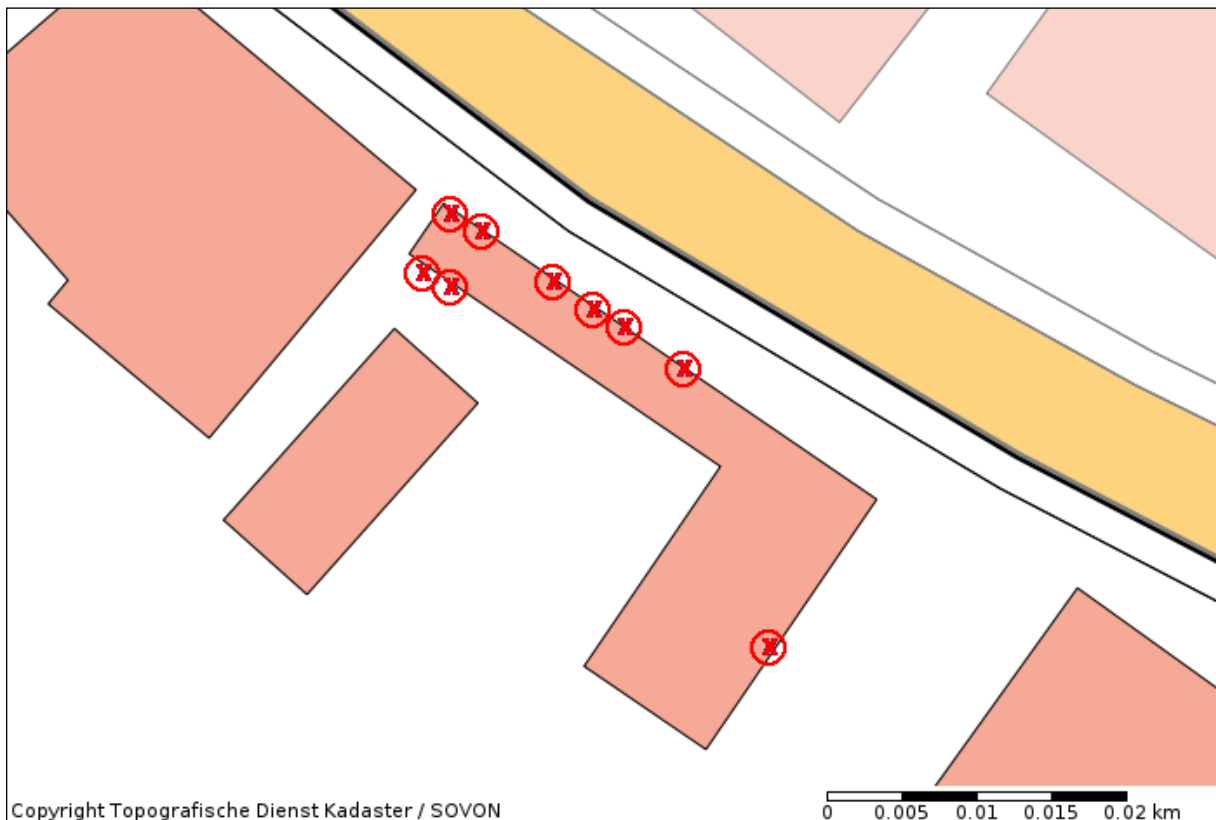
Dit is het westelijk gelegen deel van het centrum en wordt begrensd door Akkerweg, Tilburgseweg, Rootven, Kerkstraat, Schoolstraat, Burg. Bardeelstraat en Duijvekotstraat. Dit blok is onder te verdelen in verschillende wijken met ieder een eigen karakter.

De **noordoosthoek** (Prinsessenstraten, Torenpad) leek tijdens eerdere inventarisaties weinig kans te bieden op broedplaatsen. De wijk is gebouwd in de jaren '60 – '70. Er staan vooral twee-onder-een-kapwoningen met houten overstekken en gevelpannen die niet erg in trek lijken bij de gierzwaluw. Bovendien is de houten overstek op veel plaatsen vervangen door trespas.

Dit jaar echter zien we vooral boven de Prinses Christina- en de Prinses Irenestraat grote groepen gierzwaluwen, die regelmatig door deze twee straten en tussen de huizenblokken door giervluchten uitvoeren. Het lukt ons niet invliegers te ontdekken maar het is zeker de moeite waard deze wijk de komende jaren nog eens te inventariseren.

Aan de noordkant van deze straten ligt het Rootven. Op grond van eerdere waarnemingen, één invlieger en een grote groep gierende vogels, hebben we hier dit jaar extra gepost en dit bleek een verstandige keuze. Maar liefst 8 nieuwe nestplaatsen⁵ werden ontdekt. Bovendien konden we vaststellen dat ook de oude nestplaats dit jaar weer in gebruik was.

Een extra bedankje aan de bewoners van Rootven 29. Zittend in hun achtertuin, konden we hier 3 nieuwe locaties noteren. Bovendien kregen we de uitnodiging volgend jaar weer terug te komen.

⁵ Op de oneven nummers bevinden alle invlieglocaties zich op de knik van het mansardedak

In de **noordwesthoek** staan overwegend vrijstaande huizen met veel bomen. Ook dit jaar worden er hier met uitzondering van enkele hoogvliegende vogels, geen gierzwaluwen gezien. Ook bij eerder vastgestelde nestmogelijkheden zoals onder andere in de panden Burgemeester Bardeelstraat 23-25-29 waar in de zijgevels stenen ontbreken, worden geen gierzwaluwactiviteiten waargenomen.

Het **zuidelijk gedeelte** bleek vorig jaar al een eldorado voor gierzwaluwliefebbers. Ook dit jaar zien we weer een zeer grote groep gierzwaluwen die af en aan vliegt en giervluchten uitvoert. Ruim 100 gierzwaluwen worden er geteld en volgens sommige bewoners waren er de avonden tevoren nog veel meer. De giervluchten zijn duidelijk gelokaliseerd rond het blok van 6 HAT-woningen op de hoek Korenstraat- Pastoor Janssenstraat. Om de achterkant van de huizen aan de Korenstraat in de gaten te kunnen houden, mogen we ook hier bij de bewoners van Korenstraat 1B in de tuin zitten.

Met een groep van 8 waarnemers verdelen we ons over 4 plaatsen en aan het einde van een hectische avond staan er maar liefst 39 invliegopeningen genoteerd. Zouden dit daadwerkelijk 39 broedplaatsen zijn? Omdat dit ons erg onwaarschijnlijk lijkt (2012:19) besluiten we nog een tweede avond te posten. Met de hulp van een grote groep enthousiaste tellers kunnen we nu precies noteren waar en hoe laat er in- en uitgevlogen wordt. En hoewel we zeer kritisch zijn, komen we ook nu aan 37 broedplaatsen. Hierbij hebben we rekening gehouden met het gegeven dat de vogels niet altijd bij dezelfde gevelpan in- en uitvliegen. Invliegen onder de 3e pan, gevolgd door uitvliegen vanuit de 2e pan bijvoorbeeld, hebben wij geteld als één nestplaats. Behalve als er kort na elkaar 2 vogels onder de ene gevelpan invlogen en ook nog 1 of 2 onder de andere.

Vanwege onze nauwkeurige manier van tellen en vanwege het grote aantal gierzwaluwen in de lucht hebben we gemeend dit aantal van 37 nestplaatsen in de lijst op te kunnen nemen.

Met veel enthousiasme, een scherpe blik en vooral ook heel veel geduld worden de gierzwaluwen geobserveerd en alle invlieg-bewegingen vastgelegd.

Tot slot bezoeken we nog een ander adres in de Korenstraat waar al enkele jaren twee broedplaatsen onder de nokpannen bekend zijn. De bewoner vertelt ons dat de gierzwaluwen er dit jaar helaas niet zijn. Nieuwsgierig vanwege de giervluchten rond het huis besluiten we toch een uurtje te posten en ontdekken dat er wel degelijk gierzwaluwen zijn: op 3 plaatsen verdwijnen ze onder de pannen. Dit jaar niet onder de nokpannen zoals eerder het geval was maar onder de gevelpannen.

Blok 3 Moergestel Centrum West					
Straat	Nr	Ligging	Gierend	Invliegers	(Mogelijke) locaties/opmerkingen
Korenstraat	1	N		XXXX	Li: 1-2-3 Re: 1 ⁶
		Z		XXX	Li:1-(4?) Re2-5
	1A	N		XXX	Li: 1 Re:1 ^e -2 ^e (3 ^e ?)
		Z		XXX	Li: 2-4 Re:3
	1B	N		XXX2012	Re:1 Li:1
		Z		XXX	Li: 1-6 Re: 1(- 2?)
Korenstraat	20		10		Stukje uit de pan onder de nok
	32A	W		XXX2012	Re (westgevel): 6 ^e en 9 ^e pan aan straatzijde
		O			Onbewoonde gierzwaluwkastkast
	32B	O		XX2012	Oostgevel, 3 ^e van boven li (straatzijde)
Past. Janssenstraat	1	W		XXXX	Li: 1-5-8-10
		O		XXXXXX	Li: 1-3-4-5-7 Re:1 in, 2 ^e pan uit
	1A	W		XXX	Li: 1-2-7
		O		XXXX	Li: 1-3-9 Re: 1
	1B	W		XXX2012	Li: 1-2 Re: 1 ^e niet
		O			Dichtgekit met pur?
Rootven ⁷	27a-c	W			3 onbewoonde gierzwaluwkasten
	29	O		X	Poortzijde, 4-5 pan van links (melding bewoner)
	31	N		XX	1 ^e pan rechts van linker dakkapel, knikpan op overgang nr 31-33
	33	N		XXXX	1 ^e en 3 ^e pan uiterst rechts, pan tussen de rechter en middelste dakkapel, links boven voordeur
	33	Z		XX	Achterzijde, 2 ^e en 5 ^e van links
	28 ⁸	O		X	Zijgevel (rechts, achter) 4 ^e van boven
Rootven	3		6		Geen invliegplaatsen gevonden
	70		18-22		Mansardedak met mogelijkheid voor nestplaatsen. Aan de noordkant (blok 1) een grote groep gierzwaluwen.
Burg. Bardoeelstraat	23-29				Zie jaarverslag 2012

⁶ Tenzij anders vermeld zijn alle pannen geteld vanaf de nok

⁷ Alle locaties Rootven 31-33 op de knik van het mansardedak

⁸ Zie blok 1

Opmerkingen bij de telling Korenstraat/Pastoor Janssenstraat:

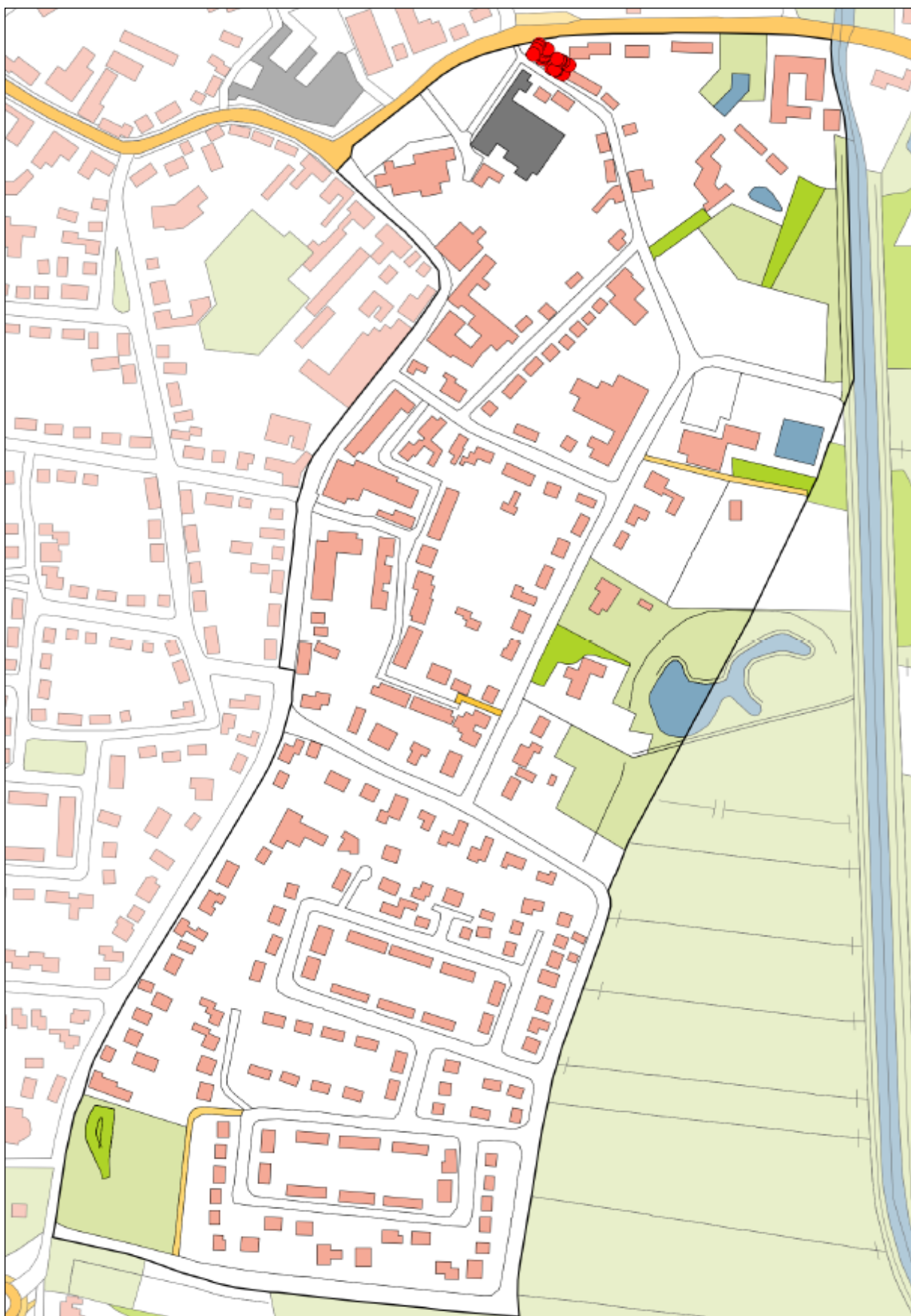
In 2012 werden 19 invlieglocaties aangegeven, nu 37. Een deel van deze invlieglocaties (10) bevindt zich aan de achterzijde van de huizen Korenstraat 1-1a-1b. Hier is niet eerder geteld maar ook dan is de toename van aantal waargenomen invlieglocaties opmerkelijk. Meer ervaring? Meer tellers? Beter zicht?

Opvallend is ook dat van de 19 getelde locaties er slechts 10 op exact dezelfde plaats worden waargenomen. Mogelijk is dit toch te wijten aan tellers en telmethoden. Het gaat soms erg snel, en tellen van boven of van beneden kan een foutmarge geven. Als we met een marge van 1 dakpan rekening houden, zijn er 3 invlieglocaties (van 19) dit jaar niet opnieuw geregistreerd.

Opvallend: bij de huizen aan de straatzijde van de Pastoor Jansenstraat zijn er alleen invliegactiviteiten aan de linker zijkant van de gevel.

*Rootven 27a-c:
3 nieuwe gierzwaluwkasten
geplaatst door de eigenaar van het
pand, Harrie van Gestel*

*Blok 4 Moergestel Centrum/Zuidoost
(22 waarnemingen)*

Blok 4 Moergestel Centrum / Zuidoost

Dit gebied ligt in het zuidoostelijk deel van Moergestel. De begrenzing wordt gevormd door Schoolstraat, Kerkstraat, Raadhuisstraat, Postelstraat, Bosstraat en De Scheerman.

In 2012 hebben we al vast kunnen stellen dat er in grote delen van deze wijk weinig nestmogelijkheden lijken te zijn voor de gierwaluw. Toch nestelt er in deze wijk een grote kolonie gierwaluwen (waarschijnlijk 22 koppels) in 2 panden met mansardedak: Postelstraat 1 en St.Jansplein 1.

Omdat het dak van één van deze panden afgelopen winter is gerenoveerd⁹, was het spannend om te kijken of er dit jaar veranderingen zouden zijn. Maar gelukkig, er werden net zoals eerdere jaren volop giervluchten uitgevoerd en zowel aan de voor- als aan de achterkant verdwenen gierwaluwen onder de pannen. Hierbij gebruikten ze de ingangen op de knik van het mansardedak.

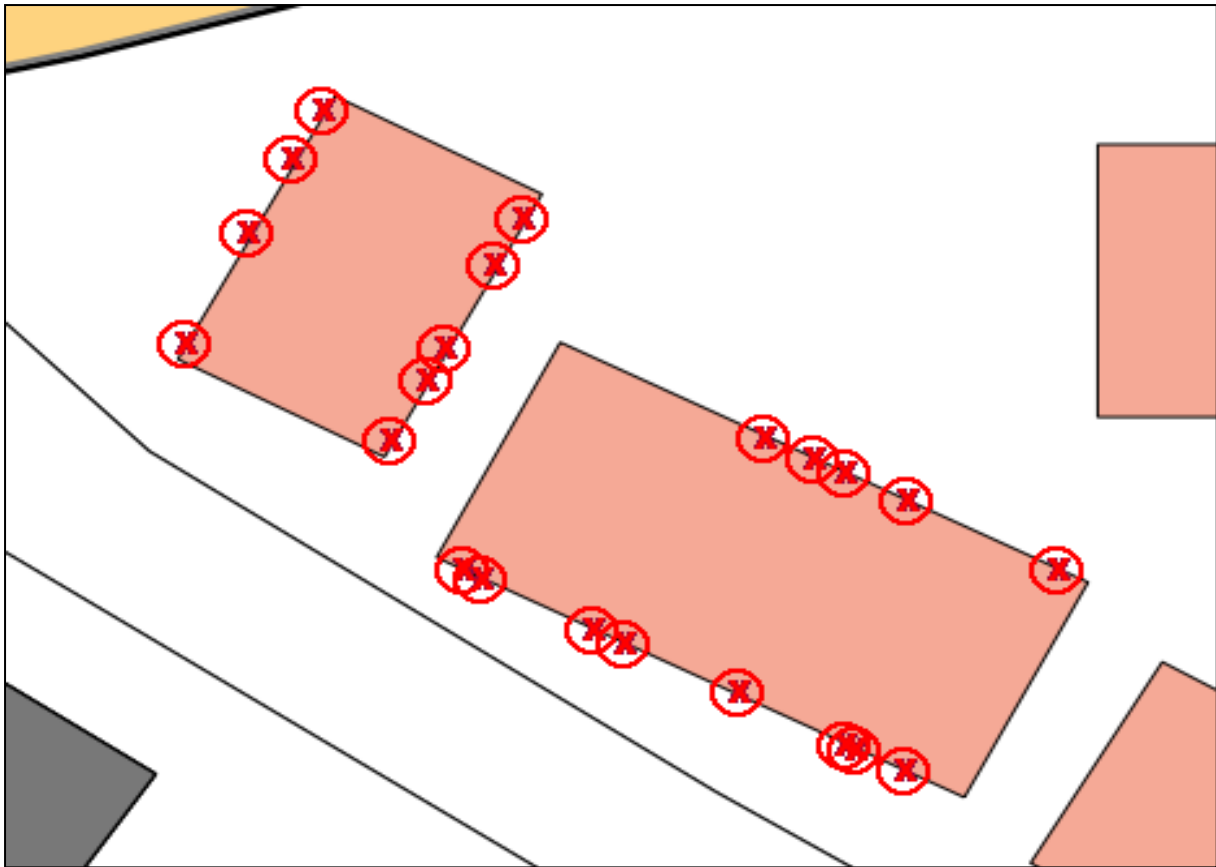
Postelstraat 1 na renovatie

Bij deze twee panden hebben we meerdere avonden met meerdere waarnemers gepost. Toch blijft het moeilijk om zekere waarnemingen te noteren, vooral aan de achterkant van de huizen.

Probleem is de grote afstand, de onoverzichtelijkheid (je ziet maar een gedeelte van het dak) en de lange rij pannen zonder duidelijke herkenningspunten zoals de dakkapellen aan de straatzijde. Omdat je bovendien tegen een donkere achtergrond kijkt doordat de panden haaks op elkaar staan, is het soms moeilijk om te zien of er sprake is van aanhaken of invliegen.

Wij hebben daarom alleen die locaties genoteerd die minstens 2x door minstens 2 waarnemers zijn geregistreerd.

⁹ Zie hoofdstuk 4.2, pagina 50

Postelstraat 1 (linksonder) en St. Jansplein 1 (rechtsboven)

Blok 4 Moergestel Centrum/Zuidoost						
Straat	Nr.	Ligging	Gierend	Aanhakers	Invliegers	(Mogelijke) locaties/opmerkingen
Postelstraat	1	ZW	50		XXXXXXXX	Voorzijde, zie overzicht hieronder
	1	NO		4	XXXXX	Achterzijde, zie overzicht hieronder
Postelstraat	3a	NO			X2012	3 kasten, bewoning onbevestigd
Postelstraat	4	ZO			X2009	1 ^e gevelpan, links onder. Nu wel huismussen onder de pannen
St. Jansplein	1	W			XXXX	Voorzijde, zie overzicht hieronder
	1	O		4	XXXXX	Achterzijde, zie overzicht hieronder
Vooskerbos	14					Gierzwaluwkast

Postelstr. 1, voor	2 – 3 – 13 – 16 van links, 5 ^e -9 ^e -11 ^e van rechts en 1 ^e rechts naast dakkapel	8
Postelstr. 1, achter	3 ^e – 20 ^e – 26 ^e – 37 ^e – 42 ^e van links	5
St Jansplein 1, voor	3 ^e – 11 ^e van links, 1e van rechts en 2 ^e vanaf dakkapel aan de rechterkant	4
St Jansplein 1,achter	3 ^e – 14 ^e – 20 ^e – 32 ^e – 38 ^e	5

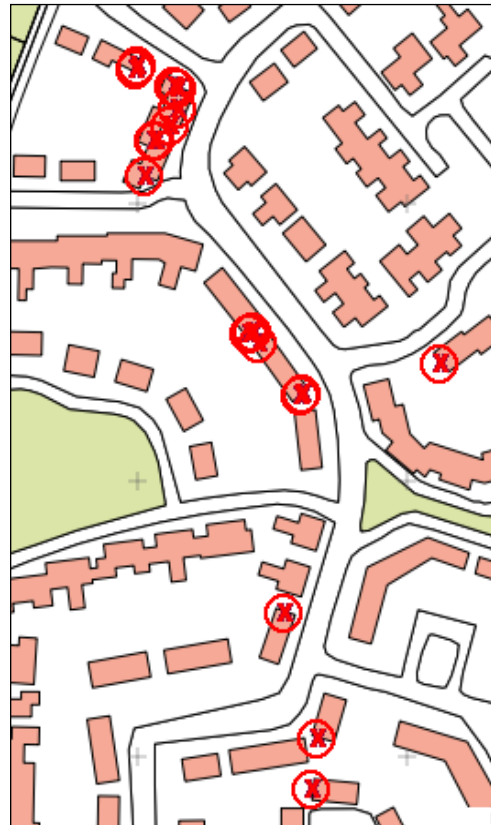
*Blok 5 Moergestel Oost
(19 waarnemingen)*

Blok 5 Moergestel Oost

Dit gebied ligt ten noorden van de Oirschotseweg, oost van de Reusel. De overige begrenzing wordt gevormd door buitengebied.

In deze kleine wijk, grenzend aan het buitengebied, vinden we de 3e grote gierzwaluw-kolonie van Moergestel. Evenals vorig jaar concentreert alle gierzwaluwactiviteit zich rond De Stappert, een lange straat met vooral 2-onder-1-kapwoningen en rijtjes van 4-6 huizen, alle voorzien van gevelpannen. In deze straat vinden we 17 invlieglocaties, plus 2 in de zijstraten.

In De Stappert zien we 3 groepen gierzwaluwen die giervluchten uitvoeren: een groep van 30 stuks ter hoogte van de huisnummers 81-85, een groep van 20 gierzwaluwen rond nr. 28 en Hopveld en een groep van 20 stuks in het middengedeelte. In totaal ongeveer 80 gierzwaluwen. In het overige deel van deze wijk is ook dit jaar geen enkele gierzwaluwactiviteit te bespeuren.

	2010	2012		2013	
De Stappert 28	2x		1x	3 ^e li (straatzijde)	1x
De Stappert 41			1x	1 ^e li (straatzijde)(2 ^e re=huismus)	1x
De Stappert 51		Zijgevel re, 3-4 pan van onder	1x		-
De Stappert 59	1x	Zijgevel re, 7-8 pan van onder	1x	Re (straatzijde) 2 ^e van boven, 7 ^e van onder	2x
De Stappert 65		Zijgevel re, 4 ^e van onder en 4 ^e van boven	2x	Re (achterzijde): 4 ^e van boven	1x
De Stappert 67	2x	Zijgevel re, 4 ^e van boven	1x	Li (achterzijde) 2 ^e en 10 ^e van boven	2x
De Stappert 73	1x		-		-
De Stappert 77	1x	Naast schoorsteen	1x	Re (straatzijde): 2 ^e van boven	1x
De Stappert 79	1x	Zijgevel re, 1 ^e en 2 ^e van boven	2x	Re (straatzijde): 1 ^e - 2 ^e van boven	2x
De Stappert 81	2x	Zijgevel re, 3 ^e van onder en 2 ^e van boven	1x	Re (straatzijde): 7 ^e en 8 ^e van boven	2x
De Stappert 83	2x	Re: 1-2-3	3x	Re:1/Li:1, 2 ^e van boven op korte, ingesprongen zijgevel	3x
De Stappert 85	1x	Re: 1/Li: 1	2x	Li en re naast schoorsteen	2x
Kriekenacker 2		Naast schoorsteen	1x	Naast schoorsteen	1x
Hopveld 30				Li: 1 ^e (achterzijde)	1x
Totaal	14		17		19

Ten opzichte van voorgaande jaren lijkt er een lichte stijging in broedgevallen te zijn. Dit is waarschijnlijk alleen op papier het geval, de verwachting is steeds geweest dat er in werkelijkheid meer broedlocaties waren dan wij wisten.

Ook in blok 5 zien we dit jaar een groot verschil met eerder waargenomen invliegplaatsen, slechts 8 plaatsen ($\pm 50\%$) liggen op exact dezelfde plaats. Deze zijn in de tabel op pagina 24 lichtgrijs gemarkeerd.

Andere bijzonderheden:

- Bij Hopveld 30 zijn de jongen te horen.
- De Stappert 41 herbergt een huismussenpaar (2^e gevelpan rechts, achterkant/links), de manier van invliegen kan verwarring geven.
- Bij huisnummer 26 nestelt een spreeuw, bewoners willen de invliegopeningen dicht laten maken en waren niet te vermurwen.

Blok 5 Moergestel Oost						
Straat:	Nr.	Ligging	Gierend	Aanhakers	Invliegers	(Mogelijke) locaties/opmerkingen
Hopveld	30				X	1e pan achterzijde zijgevel
Kriekenakker	2				X	Naast schoorsteen onder gevelpan
De Stappert	28				XX 2010	
	41				X	
	51				X2012	Zijgevel, 3 ^e -4 ^e pan rechts, van onder
	59				XX	Zijgevel, 7 ^e -8 ^e pan rechts, van onder
	65				XX2012	Zijgevel rechts, 4 ^e van boven en 4 ^e van onder
	67				XX	Zijgevel rechts, 4 ^e van boven . Nokpan
	73				X 2010	Noordwest gevel
	77				X	Schoorsteen of vlak ernaast
	79				XX	Zijgevel rechts, 1 ^e en 2 ^e van boven
	81				XXX 2010	Zijgevel rechts, 3 ^e pan van boven, 2 ^e van onder
	83				XXX	Zijgevel rechts, 1 ^e / 2 ^e / 3 ^e pan van boven
	85				XX	Zijgevel, 1e van boven rechts en links
Looyakker	48					Spreeuw onder de pannen
	70					Open nok
Kriekenakker	36					Noksteen
Werft	38					Lood schoorsteen

Blok 6 Moergestel Zuid

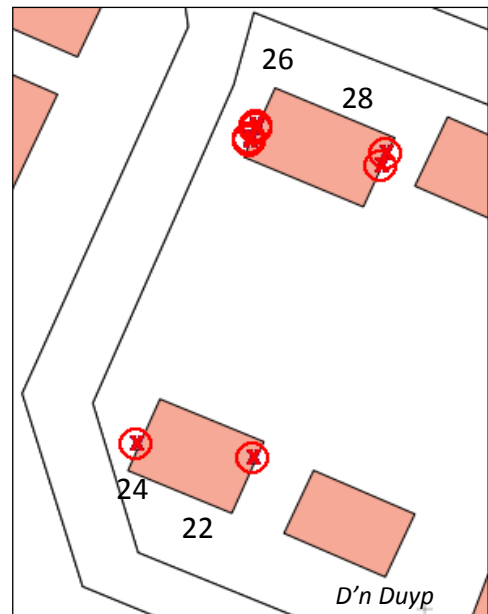
*Blok 6 Moergestel Zuid
(9 waarnemingen)*

Dit blok is gelegen aan de zuidkant van Moergestel en wordt begrensd door Akkerweg, Lathouwer, Burgemeester Bardoelstraat en Schoolstraat. In de zuidhoek (Pater Op 't Hooghof, Burgemeester Ter Veerstraat, Pastoor Muskenshof) is weinig of geen mogelijkheid voor broedplaatsen. Er is standaard gebruik gemaakt van trespa.

In de Burgemeester Maijerstraat 15 hangt een bewoonde kast. Afgelopen jaar vloog hier een grote groep gierzwaluwen die giervluchten uitvoerde en veelvuldig aanhaakte. Wij hebben hier daarom 5 extra nestkasten opgehangen. Dit jaar is er weer in de oude kast gebroed, maar bij de overige kasten was weinig activiteit waarneembaar.

Verder hebben we in deze wijk onze aandacht vooral gericht op de huizenblokken in D'n Duyp waar al een aantal nestplaatsen bekend was. Hierdoor konden we 6 al bekende plaatsen opnieuw bevestigen. Daarnaast noteerden we 3 nieuwe nestplaatsen.

Op nummer 20 werd regelmatig op één bepaalde plaats aangehaakt, we hebben hier echter geen invlieg-bewegingen waar kunnen nemen.

Blok 6 Moergestel Zuid						
Straat	Nr.	Ligging	Gierend	Aanhakers	Invliegers	(Mogelijke) locaties/opmerkingen
Burg. Maijerstraat	15				X	Kast, bewoond), bekend sinds 2009
	15					5 onbewoonde gierzwaluwkasten
D'n Duyp	20			3-4		Ter hoogte van gevelpan 6-7
	22				X	Gevelpan, 7 ^e pan van onder rechts
	24				X	Gevelpan, 5 ^e pan van boven rechts
	26				XXXX	Gevelpan, 2 ^e -3 ^e -7 ^e pan van boven, 2 ^e van onder, rechts
	28				XX	3 ^e /4 ^e en 12 ^e pan van boven(straatzijde)

Eén van onze vrijwilligers, Maurice van der Kaa, hangt gierzwaluwkasten op in de Burgemeester Maijerstraat. Deze foto is 's ochtends vroeg genomen. 's Zomers staat de zon iets hoger en hangen de kasten al vroeg in de schaduw.

Blok 7 Moergestel bedrijventerrein

De gebouwen hier bestaan vooral uit glas, kunststof en staal en bieden vrijwel geen mogelijkheden voor broedruimtes. Een tweetal huizen zou geschikt zijn voor huiszwaluwen maar iedere activiteit in die richting ontbreekt.

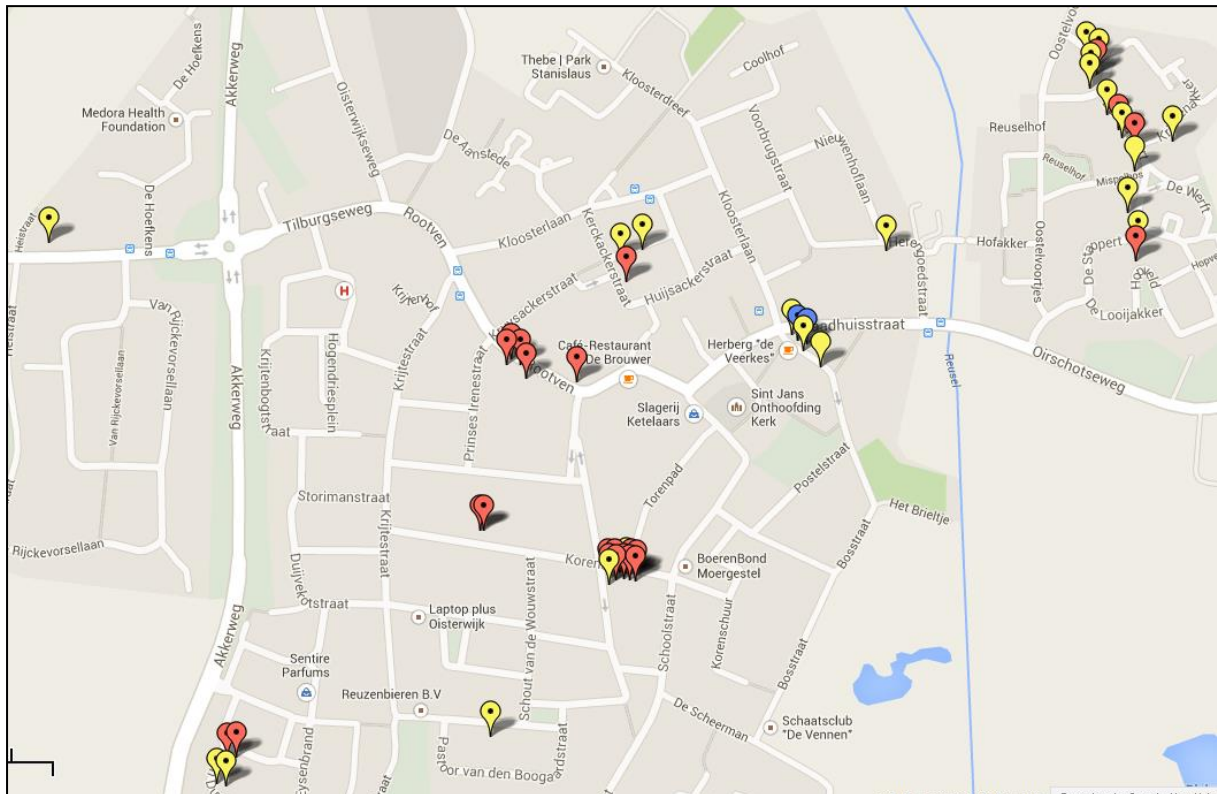
Bij het gebouw van Interieurbouw RMR, De Sonman 18, werd dit jaar wel een groep van 12 foeragerende huiszwaluwen gezien.

2.3 Registratie van inventarisatiegegevens

De registratie van de gegevens is niet wezenlijk veranderd ten opzichte van afgelopen jaren. De gegevens worden zowel op Google Maps als op stippenkaarten van Sovon geregistreerd. Meer informatie hierover vindt u in het jaarverslag 'De gierzwaluw in Oisterwijk 2012' op bladzijde 23.

Registratie van natuurlijke broedplaatsen in Google Maps¹⁰:

broedplaats, in 2012 en 2013 bevestigd

broedplaats, nieuw 2013

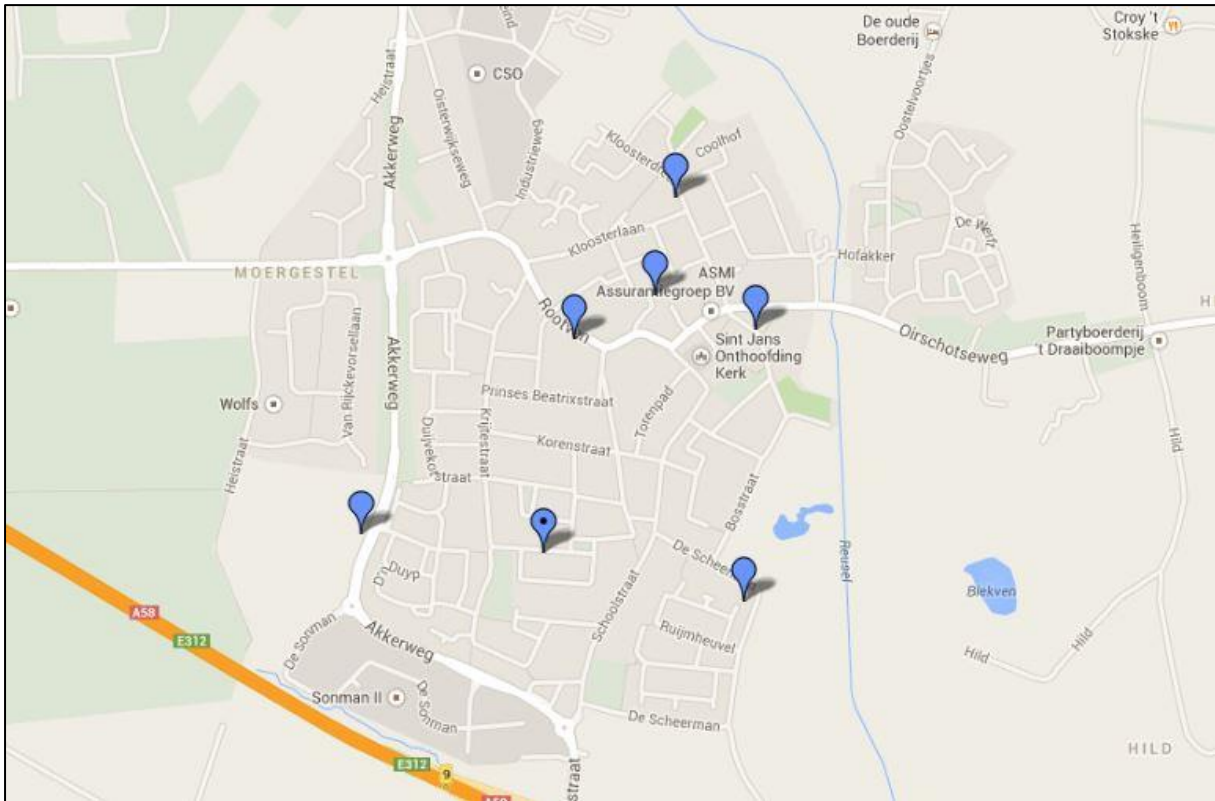
eerder geregistreerde broedplaats, in 2013 niet bevestigd

Totaal aantal geregistreerde broedplaatsen

2009	2010	2011	2012	2013
17	15	2	70	108

¹⁰ <https://maps.google.nl/maps/ms?msid=200158470593410450409.00046eeb17463711dc6e6&msa=0&ll=51.546198,5.183675&spn=0.000819,0.003259>

Registratie van gierzwaluwkasten in Google Maps¹¹

In Moergestel kennen wij de volgende niet-natuurlijke broedplaatsen:

- Rootven 27 3 gierzwaluwkasten
- Postelstraat 3a 3 gierzwaluwkasten
waarvan mogelijk één bewoond
- Huijsackerstraat 25 2 gierzwaluwkasten
- Vooskerbos 14 1 gierzwaluwkast
- Burgemeester Maijerstraat 15 6 gierzwaluwkasten
waarvan één kast bewoond sinds 2009
2013: 5 nieuwe kasten opgehangen
- Akkerweg zwaluwtoeren met 48 duurzame nestplaatsen
- Kloosterlaan 32 15 neststenen ingemetseld bij schoolgebouw

¹¹

<http://maps.google.nl/maps/ms?vps=3&ie=UTF8&hl=nl&oe=UTF8&msa=0&msid=200158470593410450409.00046df4e61568ce359ab>

2.4 Inventarisatie met behulp van camera's in de Joanneskerk

Al jaren krijgen we via camerabeelden veel gegevens over de gierzwaluwen in de gierzwaluwkasten in de Joanneskerk. Helaas liet dit jaar de techniek ons in de steek en werden er geen beelden meer opslagen. We hebben toen besloten om dit niet provisorisch te herstellen maar om een nieuw systeem aan te leggen dat ons nog meer dan voorheen informatie kan verschaffen. Helaas lukte het niet dit te realiseren vóór de start van het broedseizoen 2013. Erg jammer want juist dit broedseizoen was anders dan anders en onze waarnemingen roepen veel vragen op die nu helaas onbeantwoord blijven.

Gelukkig konden we wel via de camera's waarnemingen doen op het moment dat we in de Joanneskerk aanwezig waren. Na het broedseizoen hebben we alle kasten geïnspecteerd.

De cijfers spreken voor zichzelf: het was een slecht broedseizoen.

- De gierzwaluwen waren iets later terug dan andere jaren. De eerste vogel zagen we 2 mei, op 15 mei waren tien kasten bezet.
- Er werden die maand geen eieren gelegd, of ze werden zonder dat wij het gezien hebben, uit het nest verwijderd. In veel kasten lagen wel uitwerpselen. Pas op 5 juni zagen wij de eerste eieren. Waarschijnlijk werd in kast 7 vanaf 25 mei gebroed.
- Er was geen enkel nest met 3 jongen. (2012: in 4 kasten werden 3 jongen grootgebracht)
- In sommige kasten met jongen lagen opvallend weinig keutels. Werden die opgegeten? Of werden er door gebrek aan voldoende voedsel minder uitwerpselen geproduceerd?
- We vonden veel dode gierzwaluwen, zeker in vergelijking met andere jaren. Op 14 juni vonden we een adulte vogel dood op het nest, daarnaast vonden we minstens 4 dode, bijna vliegvlugge jongen.
Vreemd en opvallend hierbij was het (5^e) dode jong in kast 9. Begin augustus hadden we 2 dode jongen uit deze kast verwijderd, in december werd nog een dood jong gevonden. Wij hebben geen verklaring voor de aanwezigheid deze dode, juveniele gierzwaluw.
- Veel eieren zijn dit seizoen uit het nest verwijderd. Er zijn minimaal 20 eieren gelegd, hiervan zijn er slechts 12 uitgebroed, en daarvan zijn er 9 jongen uitgevlogen. Het slechte broedresultaat is dus zowel te wijten aan minder broedgevallen (10/8 in resp. 2012/2013), als aan minder uitgekomen eieren (slechts 60%) waarvan uiteindelijk slechts 75% van de jongen is uitgevlogen. Stellen we de aantallen van 2012 op 100%, dan wil dat voor dit jaar zeggen: een broedresultaat ten opzichte van 2012 van slechts 36% (75% van 60% van 80% = 36% = 9 vogels).
Het positieve nieuws is dat er wel meer kasten bezet waren dan in 2012.
- Hoewel sommige kasten inmiddels 9 jaar bewoond zijn, vonden we ook dit jaar geen gierzwaluwvluisvliegen of poppen daarvan in de kasten.

Als alles volgens plan gaat, worden winter 2013-2014 alle kasten hoger gemaakt en voorzien van nieuwe camera's.

OVERZICHT KASTEN GIERZWALUW JOANNESKERK 2013			
	2013	opmerkingen	Visuele inspectie december 2013
kast 1	-	-	Leeg
kast 2	2 jongen	5 juni 3 eieren, eind juni 2 jongen, begin augustus uitgevlogen	Nestje, 30-50 keutels
kast 3	0	Slechts één adult in de kast gezien. Niet gebroed, geen eieren	Ongeveer 30 keutels. Nestkom " in oplossing".
kast 4	1 jong	1 juni twee eieren, één buiten nestkom. Eind juli één jong, begin augustus uitgevlogen	Mooi rond kommetje, 60-70 keutels.
kast 5	2 jongen	1 juli twee jongen en 1 ei buiten nest. Begin augustus 2 jongen uitgevlogen	70-80 keutels, 1 ei, 1 eischaal kapot.
kast 6	2 jongen ¹²	jongen 24 juli uit ei, 25 augustus nog levend in nest maar zeer vermagerd (32 gram). Uiteindelijk beide jongen dood	30 keutels , een ei.
kast 7	adult	Koppel in kast, één adult dood op nest 14 juni, andere adult daarna af en toe in de kast.	Nestkommetje, ongeveer 15 keutels.
kast 8	2 jongen	4 juni 2 eieren, 24 juni 2jongen, begin augustus uitgevlogen	Egale laag keutels.
kast 9	2 jongen	5 juni koppel op nest, zeer onrustig en luid roepend. 11 juni 2, 14 juni 3 eieren. 1 juli klein jong plus 1 ei naast nest. 24 juli jong van dezelfde leeftijd bijgeplaatst. 1 augustus twee bijna vliegvlugge jongen, 4 augustus beide jongen dood, verwijderd.	Nestkommetje met een dode juveniel, veel insecten. Ongeveer 10 keutels.
kast 10	koppel, geen broedgeval	22 mei koppel aanwezig	10 keutels, geen eieren, mooi kommetje.
kast 11	randje	Geen gierzwaluwen in kast gezien	Enkele keutels, klein randje.
kast 12	koppel, geen broedgeval	16 mei koppel aanwezig, ook later af en toe samen in kast gezien. Geen nestactiviteit	10-20 keutels, geen broedgeval, kommetje.
kast 13	2 eitjes	5 juni 1 ei, 11 juni extra groot ei. Eind juni één ei buiten nestkom, 5 juli het andere ook	Kommetje, ongeveer 20 keutels
kast 14	2 jongen	16 mei koppel, 5 juni nest in aanbouw, 7 juni 1 ei, 11 juni 2e ei. Eind juni 2 jongen, begin augustus uitgevlogen.	70-80 keutels, kommetje. Wespenbolletje
kast 15	-	-	Leeg
kast 16	-	-	3 keutels

¹² ~~xxxxxx~~: dode vogel

OVERZICHT KASTEN GIERZWALUW JOANNESKERK 2005-2016

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
kast 1	spreeuw	spreeuw	spreeuw	spreeuw	spreeuw		spreeuw	spreeuw	-
kast 2	2 jongen	2 jongen	3 jongen	3 jongen	1 jong	3 jongen	3 jongen	3 jongen	2 jongen
kast 3							nestbouw	3 jongen	1 adult
kast 4				2 jongen	3 jongen	2+1 jong ¹³	2+1 jong ¹⁴	2 jongen	1 jong
kast 5			gz	3 jongen	2 jongen	2 jongen	2 jongen	3 jongen	2 jongen
kast 6							2 jongen	2 jongen	2 jongen
kast 7				2 eitjes	3 jongen	3 jongen	3 jongen	3 jongen	adult
kast 8					2 gz	2 jongen	1 jong	2 jongen	2 jongen
kast 9								nestbouw	2 jongen
kast 10							1 jong	2 jongen	koppel, niet gebroed
kast 11								-	randje
kast 12						2 dode jongen	2 jongen	2 jongen	koppel, niet gebroed
kast 13								2 eitjes	2 eitjes
kast 14								-	2 jongen
kast 15								-	-
kast 16								-	-
Aantal bezette kasten (gz)	1	1	2	4	5	6	9	11	13
Aantal broedgevallen	1	1	1	4	4	6	8	10	8
Totaal jongen	2	2	3	8	9	12 + 1	16 + 1	22	9

Veel dode gierzwaluwen en niet-uitgekomen eitjes

¹³ Vondeling bijgeplaatst

¹⁴ Vondeling bijgeplaatst

2.5 Inventarisatie gierzwaluwkasten in het ketelhuis van de KVL

Dit jaar is er geïnventariseerd in Moergestel en ontbrak de tijd om ook in Oisterwijk uitgebreid te inventariseren. Camera's plaatsen is duur en kan alleen bij een beperkt aantal kasten. Voor de kasten in de toren van het ketelhuis van de voormalige leerfabriek hebben we daarom gekozen voor visuele inspectie na het broedseizoen. Dit levert veel gegevens op, een bijkomend voordeel is dat we de kasten meteen schoon kunnen maken. Zeker als er spreuwen in de kasten gebroed hebben, is dit vaak hard nodig.

Kastnr ¹⁵	Aanwezig nestmateriaal	Hoeveelheid ¹⁶	Opmerkingen
N1	Veel twijgen en takjes, tot in de pijp. Veel plakkerige uitwerpselen	9	Broedgeval spreeuw?
N2	Spreeuwenmateriaal (twijgjes), met uitwerpselen.	5	Broedgeval spreeuw? Of dezelfde jongen in meerdere kasten? 4 Braakballetjes
N3	Twijgen, uitwerpselen, flinke plak vastgekleefd op de bodem. Ook vaste uitwerpselen	3	9 Braakballetjes (spreeuw)
N4	Enkele twijgjes, vastgekoekt nestmateriaal, veel vaste, middelgrote keutels.	1	6 Braakballetjes
N5	Twijgjes en vastgekoekt nestmateriaal in kommetje. Keutels ± 1 cm	2	Vlinder
N6	Korte twijgjes, nestje van pluizen, witte vaste uitwerpselen.	3	3 Braakballetjes
N7	Vastgekoekt nestmateriaal in kommetje, enkele keutels.	1	
N8	Beetje nestmateriaal vnl. twijgjes. Kleine keutels, max. 0,5 cm.	1	
N9	Veel twijgjes, enkele vaste uitwerpselen.	7	Levende vliegen en kleine motjes.
N10	Gevarieerd nestmateriaal: dons, mos, blaadjes, kleine takjes. Keutels ± 1 cm.	1	
N11	Twijgjes, enkele vaste uitwerpselen.	0,5	Kleine keutels
N12	Twijgjes, enkele vaste uitwerpselen.	4	
N13	Twijgjes, enkele vaste uitwerpselen.	2	
N14	Minimaal met materiaal, enkele twijgjes, veel kleine keutels.	0,5	Slaapplaats?
N15	Twijgjes, dons, zaadpluizen.	3	

¹⁵ De letters N en O verwijzen naar de noord en oostkant van de toren

¹⁶ Op een schaal van 1-10

Kastnr	Aanwezig nestmateriaal	Hoeveelheid	Opmerkingen
N16	Twijgjes, enkele vaste uitwerpselen.	1	
N17	Enkele twijgjes, wat kleine keutels	0,5	
N18	Enkele twijgjes, wat kleine keutels	0,5	
N19	Twijgjes, mos, zaadpluizen, vaste uitwerpselen (3-4 mm).	3	Eerst mees, daarna spreeuw?
N20	Twijgjes, enkele vaste uitwerpselen.	2	2 Braakballetjes
N21	Twijgjes, enkele vaste uitwerpselen.	1	
N22	Twijgjes, enkele vaste uitwerpselen.	0,5	Mogelijk een gz-keutel?????
N23			Geluidskast
O24	Leeg op enkele mosjes na.		
O25	Enkele takjes.		Vlinder (kleine vos)
O26	Twijgjes en ander nestmateriaal.	2	
O27	Veel nestmateriaal, losse twijgjes, veertjes, veel plastic, stro. Links zit alles los met veel rommel ertussen, rechts bij uitgang is het een vastgekoekte massa.	9	Zeer waarschijnlijk broedgeval spreeuw , mogelijk in combinatie met huismus.
O28			Geluidskast
O29	Leeg		Vlinder (kleine vos)
O30	leeg		Vlinder (kleine vos)
O31	Enkele takjes	1	

Conclusies

- De kasten aan de noordgevel zijn allemaal bezocht, de oostgevel is dit jaar veel minder in trek met uitzondering van kast 27 waar zeer waarschijnlijk een spreeuw gebroed heeft.
Ook in kast 1 lijkt een spreeuw gebroed te hebben. De plakkerige uitwerpselen in de omringende kasten kunnen veroorzaakt zijn door jongen uit een andere kast die op verkenning zijn of door spreeuwen die zich vergissen in de invliegopening. Dit hebben we ook gezien bij de kasten in de Joanneskerk. Minstens twee **broedgevallen van spreeuwen** lijken waarschijnlijk.
- Uit de gevonden uitwerpselen is af te leiden dat de kasten ook bezocht worden door kleinere zangvogels zoals **mezen en huismus**. Dat ze hier ook gebroed hebben, is onwaarschijnlijk. Er zijn in ieder geval geen sporen die hierop wijzen.
- In kast 22 werd een keutel gevonden die van een **gierzwaluw** zou kunnen zijn gezien grootte en consistentie. Verder werd echter niets gevonden dat erop zou kunnen wijzen dat de gierzwaluw de nestmogelijkheid in de toren al heeft ontdekt dus zeer waarschijnlijk is dit toch een groot uitgevallen uitwerpsel van een spreeuw.
- Opvallend was verder de vondst van 24 **braakballetjes** verdeeld over 5 kasten: 2-3-4-6-20. Deze braakballetjes waren 10 tot 15 mm lang, 8-13 mm in doorsnede en hadden een duidelijk puntje. De kleur was geel-bruin, de inhoud was droog en plantaardig. Door Annemarie van Diepenbeek is bevestigd dat deze braakballen afkomstig zijn van spreeuwen.
- Ook **vlinders** lijken de kasten ontdekt te hebben. Ten tijde van de inventarisatie vonden we 4 overwinterende exemplaren (kleine vos) hangend aan het plafond in de kasten.

Braakballen van spreeuwen

Kleine Vos overwintert in meerdere kasten

Nestje met dons en kleine uitwerpselen

Kast 27 met mogelijk een broedgeval van spreeuwen, nestmateriaal tot vlak onder het plafond

In kasten dichtbij de luidspreker vinden we weinig nestmateriaal

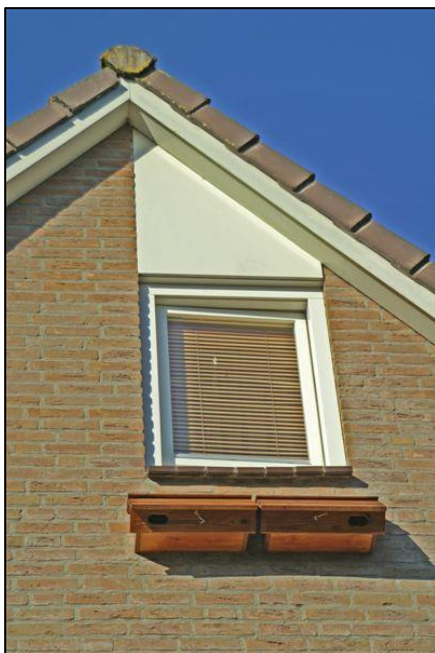
2.6 Overige meldingen

Losse meldingen uit Oisterwijk zijn door ons geregistreerd. Ook hebben wij gepost bij de gierzwaluwkasten aan de brandweertoren en aan de gevel van de Sonnenvanckschool.

In Oisterwijk zijn in 2013 naast de gegevens uit de kerk de volgende broedplaatsen/-gevallen bekend:

- Brandweertoren: kast 2-3-5 zijn met zekerheid bezet
- Sonnevancschool: nadat vorig jaar voor het eerst in een kast door gierzwaluwen een nest werd gemaakt, zijn dit jaar zowel kast 14 als 15 door gierzwaluwen bezet.
- Venkel 16: invliegers waargenomen
- Kloosterbeemd 36: in beide kasten een geslaagd broedgeval.
Ook hier kwamen de vogels wat later dan andere jaren terug uit Afrika. Nadat in beide kasten waarschijnlijk 2 jongen zijn uitgevlogen, zijn op 5 augustus beide adulte gierzwaluwen weer vertrokken naar het zuiden.
Dit jaar waren er wel duidelijk minder zoekende vogels in de omgeving.
- George Perklaan 15: beide kasten bezet, jongen in de invliegopening waargenomen.
De Schouw 55: op dit adres arriveerden beide vogels op de gewone tijd: 25 april (dit was tevens de eerste melding dit jaar in Oisterwijk) en 2 mei. Op 21 mei waren er 2 eieren gelegd maar deze werden enkele dagen later uit het nest gegooid. Door de kasteigenaar werden de eieren teruggelegd en 2,5 uur later begon de oudervogel opnieuw te broeden. Dit duurde slechts 10 minuten, toen klemde ze beide eieren onder de buik en wierp ze uit de kast. Begin juni werden opnieuw eieren gelegd, 22/24 juni kwamen de jongen uit en 4 augustus waren ze allebei uitgevlogen. (2011: 1 jong, 2012: 3 jongen, 2013: 2 jongen)

Meldingen uit Tilburg, Udenhout en Berkel-Enschot zijn doorgegeven aan Tilburg. Deze meldingen worden ook op Google Maps geregistreerd en zijn terug te vinden via de link <https://maps.google.nl/maps/ms?hl=nl&ie=UTF8&msa=0&msid=105278336223050047598.000465cafe92c4ea37b84&ll=51.569601,5.074482&spn=0.078317,0.114326&z=13>

Kloosterbeemd: beide kasten zijn sinds 2007 bewoond.

2.7 Huiszwaluwen

In Moergestel inventariseren we ook op huiszwaluwen. Dit heeft te maken met de zwaluwtoren: door zoveel mogelijk omgevingsfactoren in kaart te brengen (zoals broedende huiszwaluwen in de directe nabijheid) hoopt men in de toekomst meer te kunnen zeggen over geschikte locaties voor huiszwaluwtorens.

De dichtstbijzijnde huiszwaluwnesten bevonden zich in 2012 in de Burgemeester Poortstraat. Ook dit jaar waren hier 4 nestkommetjes bewoond en werden er al jonge huiszwaluwen gevoerd. Helaas zijn deze nesten gepredeerd, waarschijnlijk door de grote bonte specht¹⁷. Daarna is er geen huiszwaluwactiviteit meer geweest. Na 2 weken leek het er even op dat een kommetje alsnog gerepareerd werd maar er is op deze locatie niet meer gebroed.

De bewoner van het pand overweegt om enkele kunstnestjes op te hangen. Ook bij enkele huizen tussen dit pand en de toren hebben we kunstnesten aangebracht.

De huiszwaluwen in blok 4 waren meer succesvol. Deze locatie grenst aan een natuurgebied waar volop voedsel en klei aanwezig is. Deze broedplaatsen liggen hemelsbreed ± 800 meter van de toren.

Grieteveldeke 9..... Aan de achterkant (oostzijde) bevinden zich 4 nesten. Bij het nest in de nok is geen zichtbare activiteit, één nest lijkt opengebroken, de onderste 2 nesten zijn bewoond.

Voorkant: 2 nesten met jongen.

Grieteveldeke 6..... 2 nesten met jongen.

Grieteveldeke 8..... 1 nest met jongen.

Grieteveldeke 10..... 4 bewoonde nesten, 2 waarschijnlijk onbewoond.

Regenbeemdeke 5..... 1 bewoond nest.

Dus ook voor de huiszwaluw was het geen geweldig jaar in Moergestel. Totaal waren er binnen de bebouwde kom slechts 12 nesten waar met succes gebroed is. In 2012 waren dat er nog 19.

¹⁷<http://www.youtube.com/watch?v=UQf6wh2LG5g>

Bij het gebouw van Interieurbouw RMR, De Sonman 18, werd dit jaar wel een groep van 12 foeragerende huiszwaluwen gezien.

Ook in het buitengebied bleek bij veel, eerder bewoonde, broedlocaties de huiszwaluw nu niet meer aanwezig te zijn. Bij sommige adressen leek het erop dat nesten verwijderd waren, op andere plaatsen waren houten boeiboorden vervangen door trespas.

De locatie Elsdijk is evenals vorig jaar de beste plaats om huiszwaluwen te zien. Wij telden hier 24 nestkommen die met zekerheid bewoond waren. Andere tellingen spraken zelfs van 31 bewoonde nesten. De afstand van deze kolonie tot de toren is hemelsbreed 2700 meter.

Huis, noordgevel.....9 nestjes waarvan minstens 8 bewoond. Bij het nest rechts in de nok geen activiteit gezien.

Huis, zuidgevel..... 5 intacte nestjes waarvan 4 bewoond. 8 kommetjes zijn geheel of gedeeltelijk kapot. Waarschijnlijk ook nesten uit eerdere jaren, maar minstens één nest lijkt nieuw en gepreedeerd te zijn door de grote bonte specht.

Garage, oostgevel..... 9 nestjes, 7 zeker bewoond. 3 oude en/of kapotte nestkommen.

Garage, noordgevel.. 3 nestjes, 3 zeker bewoond.

Garage, westgevel.... 2 bewoonde nestjes, één restant

2.8 Opmerkingen en conclusies bij de inventarisatie 2013

Conclusies zijn altijd moeilijk te trekken waar het gierzwaluwen betreft. Er zijn zoveel factoren die een rol spelen, zoveel onzekerheden die het resultaat van de inventarisatie beïnvloeden. En dan nog blijven er grote verschillen tussen de locaties bestaan.

Als we naar Moergestel kijken, kunnen we tevreden zijn. Met 40 nieuwe nestplaatsen komt het totale aantal nu op 108. Er zijn enkele nieuwe gierzwaluwkasten opgehangen op een plaats waar veel zoekers werden gezien en, misschien wel het belangrijkste, door de zwaluwtoren en onze inventarisaties zijn veel bewoners van Moergestel nu bekend met de gierzwaluw. Dat merken we ook aan de positieve reacties die we krijgen.

Jammer genoeg kunnen we niet hetzelfde over de huiszwaluw zeggen. Minder broedgevallen, nestjes die verwijderd worden en negatieve reacties. We kregen zelfs de vraag of we geen toren alleen voor huiszwaluwen aan de oostkant neer zouden kunnen zetten want 'de mensen hebben genoeg van die viezigheid aan de huizen'.

Ook over Oisterwijk kunnen we dit jaar niet alleen maar positief zijn. Er is nieuwe, duurzame nestgelegenheid gekomen¹⁸, bij de Sonnevancschool zijn nu 2 kasten bezet maar het broedresultaat in de Joanneskerk was ronduit slecht.

Bij de inventarisatie in Moergestel was het verder opvallend dat we veel invliegers zagen op dezelfde adressen als eerdere jaren maar dan wel op afwijkende locaties. Zo zagen we bijvoorbeeld in de Korenstraat 32A/B gierzwaluwen op 3 plaatsen onder de gevelpannen verdwijnen. De plaatsen onder de noksteen leken dit jaar niet in gebruik.

Ook in De Stappert en op de hoek Pastoor Janssenstraat/Korenstraat waren veel invlieglocaties net iets anders gesitueerd. Soms was er sprake van een verschuiving van 1 à 2 pannen, soms van hoog naar laag aan de gevelrand en ook zagen we wel dat er van linkergevelrand naar de rechterzijde was verhuisd of net andersom.

Naar de oorzaak kunnen we alleen maar gissen. Zijn het toch andere koppels en zijn de paartjes die hier eerder broedden niet teruggekomen? Dat zou meteen verklaren waarom we dit verschijnsel juist dit jaar zo vaak tegenkwamen. Of zitten er toch teveel parasieten op de oude broedplaats? Is er iets veranderd aan de oorspronkelijke invliegopening? Deze laatste twee redenen lijken niet erg waarschijnlijk omdat deze verschuiving op zoveel plaatsen gezien werd. Heeft u dit elders ook gezien of heeft u enig idee over dit fenomeen, horen we het graag.

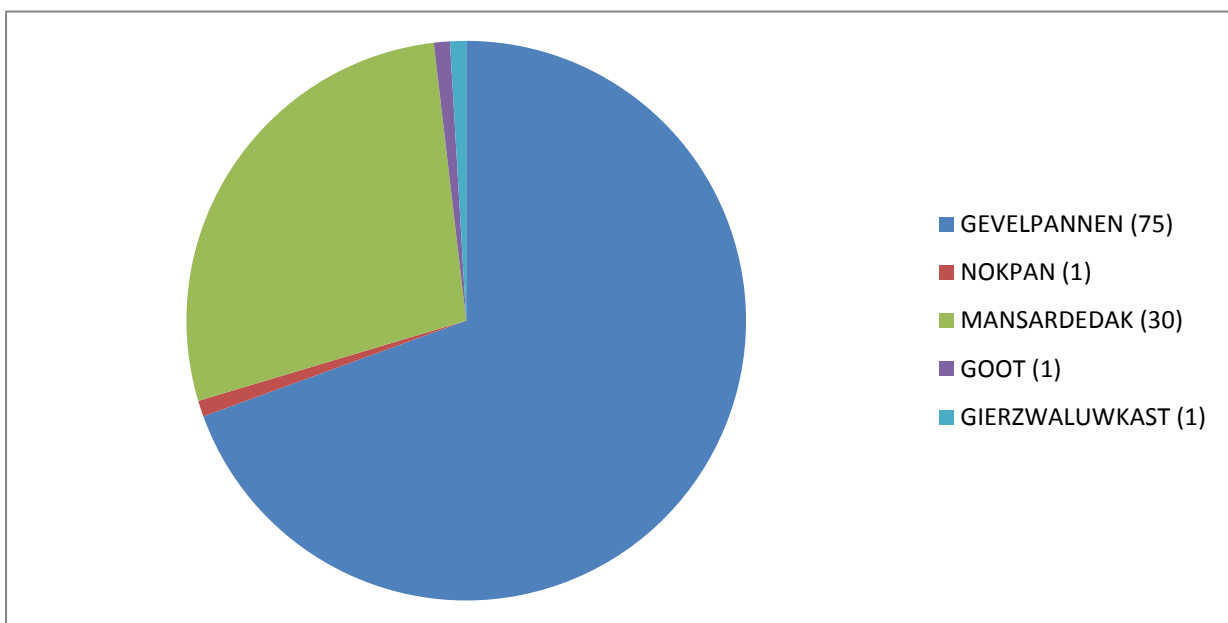
Voor de overzichtelijkheid bij de registratie van nestplaatsen zijn we er vanuit gegaan dat er bij invliegbewegingen aan dezelfde gevel maar onder een andere gevelpan sprake is van hetzelfde gierzwaluupaartje zonder dat we deze verandering apart in de tabel aan hebben gegeven. Een uitzondering hierop is de locatie Korenstraat 32A/B waar de nokpannen als niet bewoond staan geregistreerd.

Totaal brengt dit ons op 108 nestplaatsen, waarvan er 68 bekend waren van eerdere inventarisaties. Slechts 3 plaatsen die in 2012 bezet waren, zijn dit jaar onbevestigd gebleven. Het betreft Postelstraat 3 (gierzwaluwkast) en De Stappert 51/65.

¹⁸ Zie pagina 45

Niet onverwacht nestelen de meeste gierzwaluwen onder de gevelpannen. Daarnaast bieden de mansardedaken in Moergestel ook plaats aan 30 paartjes. De andere 3 nestplaatsen vinden we onder een nokpan, achter de goot en in een gierzwaluwkast.

Blok	2012 totaal	2013 bevestigd	2013 onbevestigd	2013 nieuw	2013 totaal
1	4	4		3	7
2	1	1			1
3	22	22		28	50
4	21	20	1	2	22
5	17	15	2	4	19
6	6	6		3	9
Totaal	71	68	3	40	108

Aantallen gierzwaluwen in Moergestel

Gierzwaluwen zijn zeer plaatstrouw en keren jaar na jaar terug naar dezelfde nestplaats. Aangezien de vogels pas met 3 à 4 jaar beginnen te broeden, waarbij ze ook nog eens afhankelijk zijn van het vinden van een geschikte nestplaats, heeft elke kolonie een aantal ongepaarde, niet broedende vogels.

Kaiser en Tigges houden gemiddeld over een kolonie de verhouding aan van 45% broeders en 55% niet-broeders, waaronder jaarlingen (35%) en adulte ongepaarde vogels (20%) (Tigges 2003). Andere onderzoekers houden ongeveer dezelfde verhoudingen aan.

Voor Moergestel zou dit het volgende betekenen:

Er zijn dit jaar 108 invlieglocaties gevonden, dit wil zeggen 216 gierzwaluwen. In de verhouding 45%-55% zou dit leiden tot 264 niet-broeders, een totaal van ongeveer 480 gierzwaluwen.

Dat het aantal waarnemingen de afgelopen jaren een stijgende lijn vertoont, wil overigens niet zeggen dat het aantal gierzwaluwen toeneemt. Deze toename is veroorzaakt door vaker en beter te inventariseren. Wel kunnen we de inventarisatie van 2013 als uitgangspunt nemen voor de komende jaren.

Verspreiding van de gierzwaluw in Moergestel

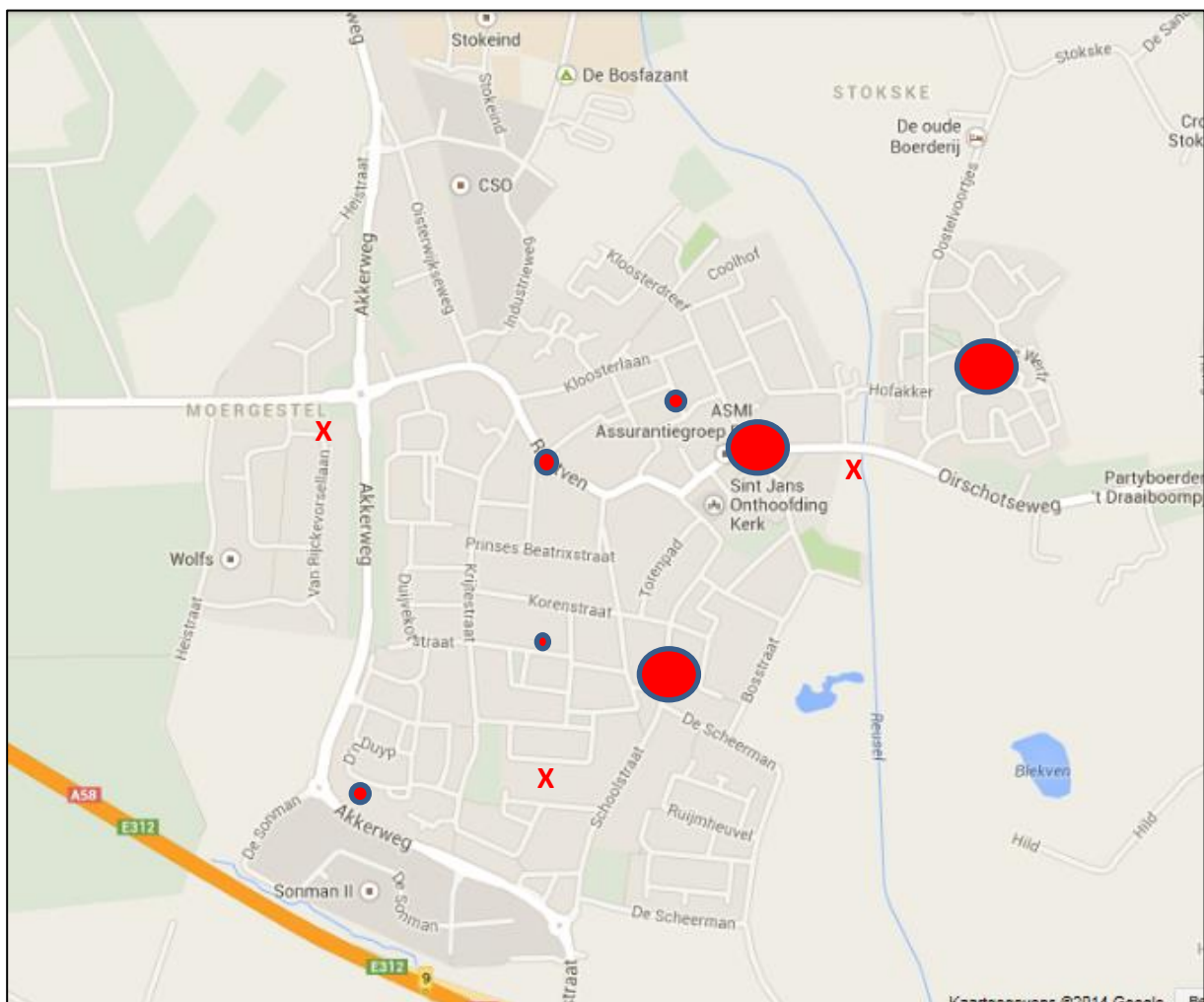
In alle woonwijken zijn nestplaatsen van gierzwaluwen gevonden. Deze nestplaatsen zijn vaak op één locatie in de wijk geconcentreerd. Op het bedrijventerrein is geen enkele gierzwaluwactiviteit waargenomen.

Waar broedt de gierzwaluw in Moergestel?

Hoewel de gierzwaluw in alle blokken gezien wordt, zijn er grote delen in het dorp waar waarschijnlijk geen gierzwaluwen broeden. Soms zijn er mogelijk geen goede nestplaatsen, veel vaker zijn die er wel maar kiest de vogel voor een bekende plaats. Aangezien de gierzwaluw algemeen als kolonievogel wordt beschouwd, is dit niet zo vreemd. Bijzonder is het dan wel dat we op 3 plaatsen slechts één broedpaar aantreffen ondanks plaatsen in de buurt met nestmogelijkheden.

Zo zien we bijvoorbeeld in wijk 3 één grote kolonie van 37 koppeltjes geconcentreerd op één plaats, namelijk hoek Korenstraat-Pastoor Janssenstraat. Verder is er in deze wijk een kleinere kolonie aan het Rootven (10 nestplaatsen) en broeden er 3 paartjes bij elkaar in de Korenstraat 32A/B.

Samenvattend kunnen we zeggen dat er in Moergestel 3 grote kolonies zijn (wijk 3, 4 en 5 met respectievelijk 37, 22 en 19 nestplaatsen). Hiervan liggen er 2 in het centrum, de derde kolonie ligt in een nieuwere wijk. Verder zijn er 4 kleinere kolonies: in wijk 1 (7 nestplaatsen), wijk 3 (10 en 3) en wijk 6 (8 nestplaatsen). Daarnaast kennen we nog 3 incidentele nestplaatsen.

3. PROJECTEN 'NIEUWE NESTGELEGENHEID'

3.1 Zwaluwtoeren

Toen in 2012 onze zwaluwtoren officieel geopend werd, waren er een aantal zaken die nog afgewerkt moesten worden. Dat betrof met name de inrichting van het terrein rond de toren. Dat is dit voorjaar gebeurd.

Tevens zijn de lokgeluiden aangepast aan nieuwe inzichten. De huiszwaluwgeluiden worden niet meer continu afgespeeld maar verspreid over de dag in blokjes van 2-15 minuten. 's Avonds en 's ochtends zijn er gedurende een uur gierzwaluwengeluiden te horen.

De inrichting van het terrein had wat meer voeten in de aarde. Met de hulp van werkgroep Landschapsbeheer (IVN Oisterwijk), Maurice van der Kaa (werkgroep Beheer kleine landschapselementen), Brabants Landschap, de firma Ketelaars Groenvoorzieningen en leden van beide vogelwerkgroepen werd er gefreesd, gegraven, geplant en gezaaid.

Rondom werd een afscheiding van meidoornstruiken aangelegd, er werd extra leem gestort en er werd een mengsel van akkerzaden ingezaaid waardoor een vogelvriendelijke omgeving werd gecreëerd.

Ook werden er telefoonpalen geplaatst. Voor de huiszwaluwen is het belangrijk om een plaats te hebben waar ze hun uitgevlogen jongen kunnen voeren en zich voor de trek kunnen verzamelen. En waar kunnen ze dit beter doen dan op een van oudsher bekende plaats: de telefoondraad.

We kregen palen en porseleinen isolatoren te pakken en met behulp van Maurice van der Kaa werd zo ook aan de laatste randvoorwaarde voldaan. De biotoop is geschikt, in de directe omgeving is bouw materiaal voor nestkommetjes aanwezig, we werken met lokgeluiden, er is een verzamelplaats en er broeden huiszwaluwen in de omgeving dus laat nu de huiszwaluwen maar komen.

Graag hadden we geschreven dat onze toren afgelopen seizoen bezet was geweest maar dit is helaas niet het geval. Tenminste niet door huis- of gierzwaluwen. Wel zijn huiszwaluwen bij de toren gezien. Ook werd er een huismus in één van de kunstnesten voor de huiszwaluw gezien en werden meesjes en een boomkruiper gesignaleerd.

De foto rechts is niet bij onze toren genomen maar laat wel mooi zien dat kunstnesten niet alleen geschikt zijn voor de huiszwaluw. Ook in natuurlijke huiszwaluwnesten broeden weleens huismussen.

3.2 De Gouden Zwaluw

Een extra opsteker was de nominatie voor de Gouden Zwaluw, een bronsgouden beeltenis van de gierzwaluw, gemaakt door kunstenaar Frans van Hintum.

De Gouden Zwaluw wordt uitgereikt door de Vereniging Nederlandse Cultuurlandschappen en is bedoeld voor bedrijven, overheden of personen die zich verdienstelijk hebben gemaakt om de natuur in de straat, wijk of stad te bevorderen.

Deze vereniging ziet de stad als 'het meest intensief ingerichte cultuurlandschap van Nederland, waar zowel voor de natuur zelf, als voor de daar wonende mensen, elke ruimte voor groen benut moet worden. Want Natuur in de stad betreft op een ongedwongen manier de jeugd, de besluitvormers van de toekomst, weer bij dit onderwerp en zorgt daarnaast voor verkoeling, afname van vervuiling en een toename van het welbevinden van de bewoners'.

Op 13 juni zijn we met een groepje vrijwilligers naar Utrecht geweest en daar bleek dat we niet alleen (uit 26 projecten) genomineerd waren, maar ook daadwerkelijk de Gouden Zwaluw hadden gewonnen.

Een blijk van erkenning voor alle vrijwilligers die bij de bouw van de toren betrokken zijn geweest.

Enkele van de vele vrijwilligers die bij de bouw van de toren betrokken waren. Van links naar rechts: Jo Schilders, Victor Retel, Fred Steenhuisen, Gerard van der Kaa, Karin van de Logt, Hannie Nilsen en Toon van Hooijdonk.

3.3 Nieuwe nestkasten

- In de wijk De Bunders is door de gemeente Oisterwijk een nieuwe Brede School gebouwd. Zij hebben hier 20 neststenen in groepjes van 5 ingemetseld in de gevel.

- Zowel in Oisterwijk als in Moergestel werden bij particulieren gierzwaluwkasten opgehangen (1 en 5 stuks). In beide gevallen waren al gierzwaluwen in de directe omgeving aanwezig.

3.4 Udenhout

In Udenhout werd in 2013 een bijzonder project opgezet door Bart van Beerendonk, lid van vogelwerkgroep IVN Oisterwijk. Met zijn plan om in Udenhout op allerlei locaties nestkasten op te hangen, won hij de wedstrijd 'Het beste idee'.

Met de geldprijs werd een lezing georganiseerd waarin naast tuinvogels en uilen ook de zwaluwen aan bod kwamen. Inmiddels hangen er verspreid over het dorp al vele kasten voor allerlei vogels en voorjaar 2014 zullen er kasten worden opgehangen voor de gierzwaluw.

De kasten zijn van duurzaam materiaal en een aantal ervan wordt door Gerard van der Kaa op maat gemaakt waardoor ze goed passen bij de architectuur van de gebouwen.

De locaties waar de kasten komen, zijn de brandweertoren (17 kasten), wijkcentrum De Peppel (7 kasten) en het kruisgebouw (8 kasten), totaal 32 potentiële broedplaatsen. In dit gebied zijn al een aantal broedplaatsen bekend.

4. BEHOUDEN BESTAANDE BROEDGELEGENHEID

Nog belangrijker dan het realiseren van nieuwe nestplaatsen is de bescherming van bestaande broedplaatsen. Het kost de gierzwaluw meestal een aantal jaren voor hij een nieuwe broedplaats gevonden heeft dus het in stand houden van broedlocaties verdient de voorkeur.

Dit kan soms heel eenvoudig door het repareren van kasten en het verstrekken van informatie zodat voorkomen wordt dat een broedruimte ontoegankelijk wordt gemaakt. Soms kost het wat meer moeite maar door tijdig aan de bel te trekken, is er meestal veel mogelijk zoals het voorbeeld onder punt 4.2 laat zien.

4.1 Reparatie gierzwaluwkasten aan de brandweertoren in Oisterwijk

Begin mei bleek van één van de kasten aan de brandweertoren in Oisterwijk een groot gedeelte te zijn verdwenen. Omdat deze kast al jaren bewoond is, besloten we de kast te vervangen ondanks het feit dat het broedseizoen al begonnen was. De kasten zijn moeilijk bereikbaar en we waren blij dat Maurice van der Kaa opnieuw bereid bleek ons te helpen.

Voorzien van het nodige gereedschap en zekeringstuig klommen we in de brandweertoren omhoog en werd de kast vervangen.

Voorjaar 2014 zullen deze kasten alle vijf vervangen worden door nestkasten Maastricht. Deze kasten hebben hetzelfde model maar zijn gemaakt van eterniet: duurzaam materiaal van vezelcement. Ze zijn voorzien van een dubbele dakbedekking met ventilatie er tussen waardoor het zeker niet te warm wordt in de kasten.¹⁹

¹⁹ Nestkast Maastricht is verkrijgbaar via Zwaluwen Adviesbureau (www.zwaluwen.info/marjosmourmans@zwaluwen.info/0165-535810)

4.2 Renovatie van een mansardedak in Moergestel

Bij onze gierzwaluwinventarisatie in Moergestel 2012 registreerden we aan de hand van invliegbewegingen maar liefst 14 waarschijnlijke nestplaatsen op één adres, 8 aan de zuidkant en 6 aan de noordkant van het huis. Net na het broedseizoen werd juist door de bewoners van dit pand een vergunning voor dakrenovatie aangevraagd. We hebben contact gezocht met bewoners, gemeente Oisterwijk en bouwbedrijf Jan van Laarhoven. In goed overleg werd besloten om de nestplaatsen bij de renovatie zoveel mogelijk te behouden. Het alternatief zou zijn om compenserende maatregelen te nemen. (Volgens huidige wetgeving moet een verloren gegane broedplaats gecompenseerd worden door vijf nieuwe nestplaatsen²⁰) Ook zou de renovatie ruim vóór 30 april 2013 afgerond moeten zijn, omdat rond die tijd de gierzwaluwen terug komen naar hun broedruimtes.

De winter 2012-2013 was lang en koud, en we begonnen ons al zorgen te maken toen we op 29 maart een telefoontje kregen van de aannemer: de dag erop, paaszaterdag, gingen ze beginnen.

Hoewel kort dag lukte het ons om voldoende vrijwilligers te vinden en de situatie aan de noordkant in kaart te brengen. Onder de dakpannen werden maar liefst 8 nestkommetjes van de gierzwaluw gevonden, precies het aantal dat we naar aanleiding van onze waarnemingen in 2012 hadden geregistreerd. Verder vonden we enkele niet-uitgekomen gierzwaluweitjes, een dood gierzwaluwjong van ongeveer 30 dagen, en 2 volledig uitgedroogde jongen van hooguit enkele dagen oud. Maar ook een flinke hoeveelheid keutels, die duiden op geslaagde broedgevallen ondanks de ligging van het dak op de zuidkant. Verder waren er nogal wat nesten van huismussen, veelal met lange stukken touw. Ook spreeuwen, wespen en waarschijnlijk een koppel kauwtjes hadden onder de pannen een broedplaats gevonden.

Onvolledig gierzwaluwkommetje met keutels en een kapot eitje

Nesten van huismus met een gierzwaluwkommetje er bovenop. In het nestmateriaal zijn stukken touw te zien.

De nestjes werden voorzichtig verwijderd nadat we de precieze locatie hadden genoteerd zodat ze na de renovatie op dezelfde plaats teruggezet zouden kunnen worden. Stukken touw werden zoveel mogelijk weggeknipt omdat gierzwaluwen hier makkelijk met hun pootjes in kunnen blijven hangen.

De meest bijzondere vondst was ongetwijfeld een gierzwaluwkommetje met eitjes. We boften met een aannemer als Jan van Laarhoven. Niet alleen waren deze mannen

²⁰ Soortenstandaard Gierzwaluw, punt 3.4.1, regel 14-16

geïnteresseerd en zeer bereid om samen te werken om de nestgelegenheid te bewaren maar daarnaast hadden ze nog humor ook. Dan sta je toch met plezier op paaszaterdag in de kou op het dak.

9 April was de noordkant aan de beurt. Bij onze inventarisatie waren hier 6 invlieglocaties geregistreerd. Maar deze kant is moeilijk te inventariseren. Het moet vanaf grotere afstand gebeuren, en tegen de donkere achtergrond van het ernaast gelegen huis is het soms moeilijk om met zekerheid vast te stellen of we te maken hebben met aanhakers of een invlieger. En aangezien deze zijde in theorie gunstiger zou zijn voor de gierzwaluwen, rekenden we er een beetje op hier meer nestjes te vinden. Maar onze waarnemingen bleken perfect met de werkelijkheid overeen te komen: 6 nestjes, die qua ligging redelijk correspondeerden met de geregistreerde invliegopeningen. Een plus voor de methode én een compliment voor de vrijwilligers die hier geteld hebben. Bij ieder kommetje lagen uitwerpselen van gierzwaluwen.

Verder vonden we ook aan deze zijde 3 totaal ingedroogde resten van zeer jonge gierzwaluwen, enkele eitjes en een oud randje van een gierzwaluwnest dat niet in gebruik leek. Twee nestkometjes lagen pal naast elkaar. Opvallend was dat we aan deze kant van het huis veel meer wespennesten zagen, maar veel minder nestmateriaal van mus en spreeuw.

Poppen van de gierzwaluwluisvlieg hebben we niet ontdekt maar gezien de dakconstructie met riet was dat ook niet te verwachten. Zouden er poppen zijn, verdwijnen die makkelijk tussen het riet door naar een lager gelegen gedeelte.

Een week later lagen de pannen weer op hun plaats en konden we de nestjes terug gaan leggen. Gewapend met tekeningen 'hoe-het-was', de nestjes, een zak hooi en een grote pot lijm, klommen we het dak weer op. Tot onze grote opluchting zagen we meteen dat het dak nog steeds heel toegankelijk was en zeer goed geventileerd. Mooie invliegopeningen bij de onderrand en ook tussen de pannen. Zorgvuldig zijn de nestjes weer op de plaats aangebracht, zoveel mogelijk op de oude plaats. We hebben rekening gehouden met de ligging van de pannen zodat de kommetjes zich niet precies onder het laagste gedeelte van de dakpan zouden bevinden, maar verder hebben we zoveel mogelijk de exacte maten aangehouden.

En toen was het afwachten! Het zou leuk zijn geweest als we in het najaar nog een kijkje hadden kunnen nemen onder de pannen maar dat was zonder steiger geen optie. Maar

inmiddels is tijdens de inventarisatie zomer 2013 duidelijk geworden dat onze reddingsactie succesvol is geweest. Gierzwaluwen vlogen als vanouds onder de pannen.

Dit betekent dat we 20 % van de bekende gierzwaluwbroedplaatsen in Moergestel van de sloper hebben gered.

We'' zijn natuurlijk de vrijwilligers die het dak op zijn geweest maar ook degenen die de afgelopen twee jaren hier geïntariseerd hebben, de bewoners van dit pand en niet op de laatste plaat de mannen van bouwbedrijf van Laarhoven.

Nestje is teruggeplaatst op oude locatie

Voldoende invliegopeningen

5. OVERIGE ACTIVITEITEN

5.1 Kasteel Waardenburg

Dit jaar zijn de nestkasten op kasteel Waardenburg pas laat onderzocht en zijn er nog geen gegevens beschikbaar. Wel lijkt het erop dat het daar ondanks het slechte weer een succesvol jaar is geweest. Er werden geen dode gierzwaluwen gevonden, en er waren weer meer kasten bezet dan eerdere jaren.

5.2 Informatieverstrekking

Afgelopen jaar zijn er door ons diverse lezingen over zwaluwen in het algemeen en gierzwaluwen in het bijzonder gegeven. Maar de meeste informatie wordt verstrekt op straat tijdens de inventarisatie. Dan komen we in direct contact met geïnteresseerden en kunnen we over de gierzwaluw en de bescherming ervan vertellen. Daarvoor hebben we ook een folder gemaakt.

Ook onze nieuwsbrieven en de zwaluwtorentoren met info-paneel hebben een positieve invloed wat betreft naamsbekendheid van de gierzwaluw en onze werkgroep.

6. GIERZWALUWNIEUWS

Natuurlijk is dit verslag op de eerste plaats bedoeld om de resultaten van de inventarisatie en onze overige activiteiten bekendheid te geven. Maar daarnaast willen we u ook graag op de hoogte houden van nieuws op gierzwaluwgebied.

6.1 Geolocators

Naast het ringen van vogels wordt de laatste jaren steeds vaker gebruik gemaakt van zenders om onderzoek te doen. Het nadeel hiervan is het gewicht ervan. Daardoor zijn deze zenders prima geschikt voor bijvoorbeeld een wespendif of purperreiger maar kunnen ze niet gebruikt worden voor de kleine zangvogels.

Door de ontwikkeling van kleine dataloggers is dit nu wel mogelijk. De laatste jaren zijn ongeveer 300 gierzwaluwen in 9 verschillende landen uitgerust met deze minuscule apparaatjes met daarin een lichtsensor, een klokje, een batterij en een chip voor de opslag van gegevens. De logger weegt net iets meer dan 1 gram. Het onderzoek wordt door de universiteit van Lund (Zweden) gecoördineerd, in Nederland wordt het onderzoek uitgevoerd door Raymond Klaassen die tevens aan de Zweedse universiteit werkzaam is. In 2010 en 2011 zijn telkens zes gierzwaluwen uit de nestkasten van Henk Klaassen in Groesbeek voorzien van zulke dataloggers.

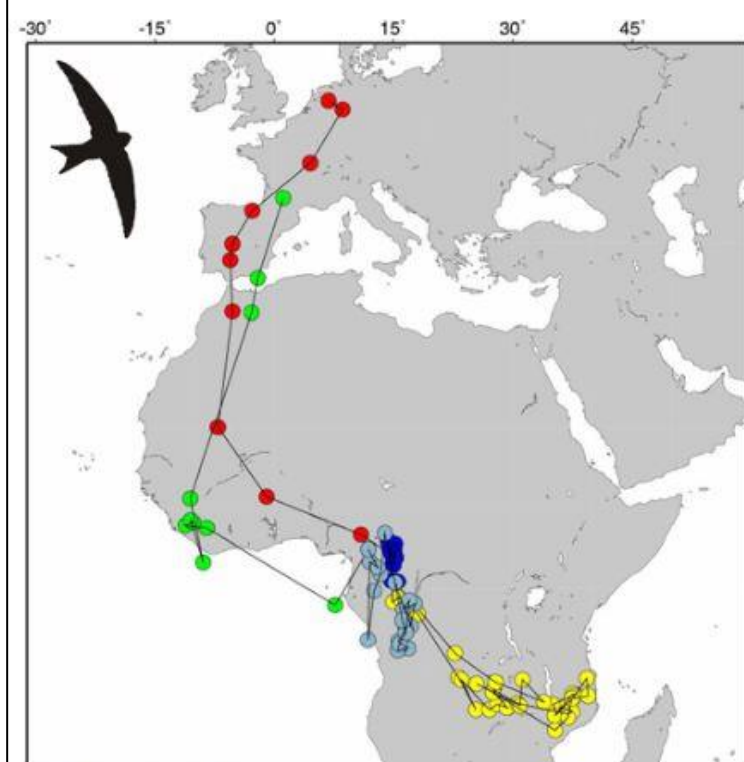
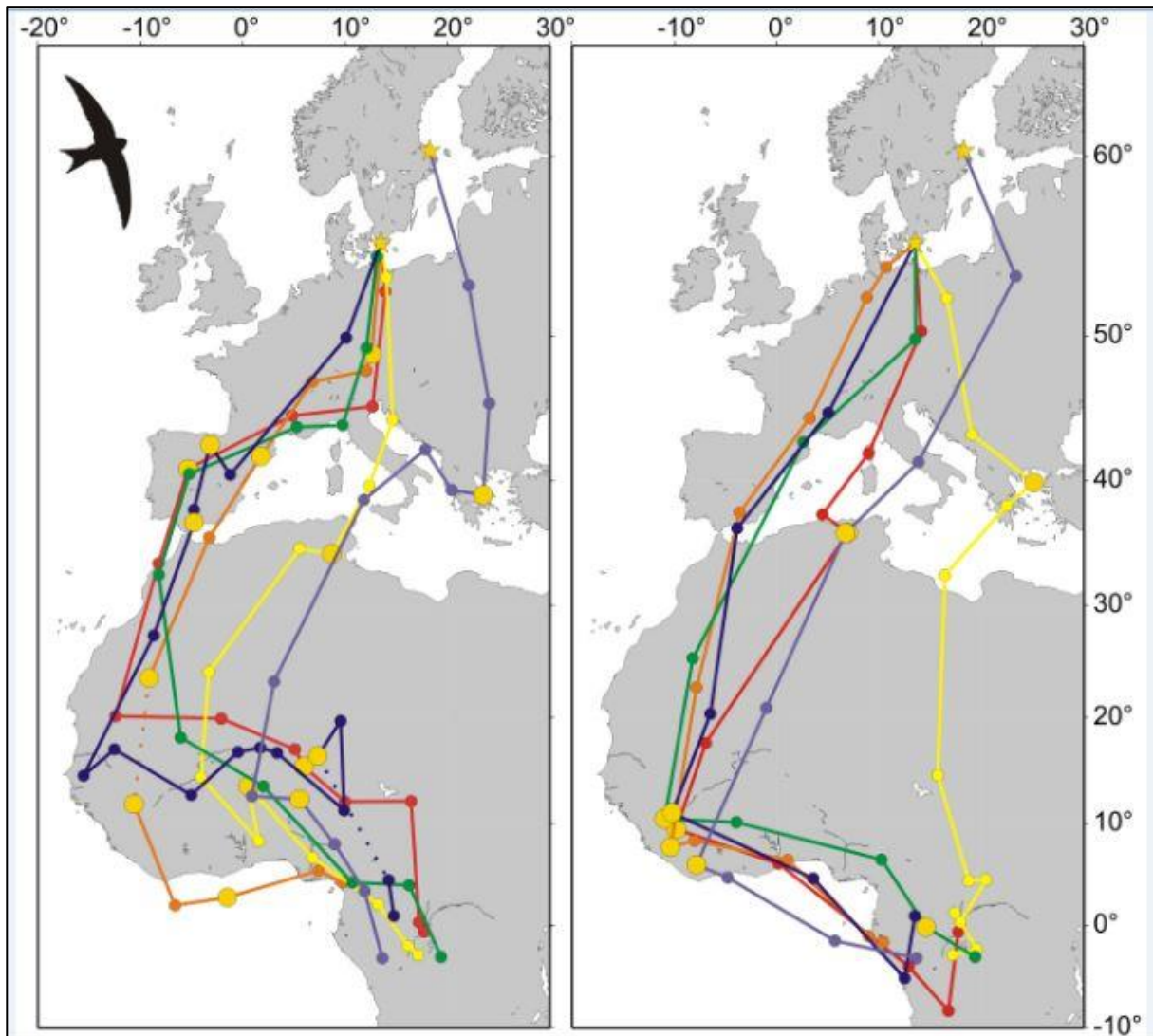
Het op de rug gelijkde apparaatje registreert opkomst en ondergang van de zon en de datum. Het aantal uren licht is een indicatie voor de breedtegraad, de tijd van zonsopgang is een indicatie voor de lengtegraad. Daarmee kan de trekroute worden berekend als de logger na terugvangst wordt afgelezen. De vogels worden buiten het nest met netten gevangen zodat zij de vangst niet met het nest associëren en daar terugkeren.

Aangezien gierzwaluwen zeer plaatstrouw zijn, levert deze manier veel meer informatie op dan het ringen. In 2010 en 2011 werden 6 vogels voorzien van een datalogger. In 2011 keerden 6 vogels terug, in 2012 waren dat er 4. Dit staat in schril contrast met de terugmeldingen van geringde vogels (minder dan 1%) die voor het overgrote deel in Nederland teruggevonden worden en dus nog niets vertellen over hun verblijf in het zuiden.

Op deze manier komen we steeds meer te weten over de tijd dat de gierzwaluw niet in Nederland verblijft. Zo is inmiddels bekend dat Zweedse, Nederlandse, Deense en Engelse gierzwaluwen de winter doorbrengen in Congo. De Zweedse en Deense vogels blijven daar gedurende de hele winter, de Nederlandse en Engelse vogels daarentegen maken een uitstapje naar Mozambique om vervolgens weer naar Congo terug te keren voor ze naar het noorden vertrekken. (zie trekroutes pagina 53-54) Inmiddels weten we ook dat ze een tussenstop maken in Liberia voor ze in 10 dagen tijd terugvliegen, een afstand van bijna 5500 km.

Dit voorjaar was het lang erg koud en kwamen veel gierzwaluwen later dan andere jaren terug. Misschien zal data-onderzoek ons straks kunnen vertellen of de gierzwaluwen langer in Afrika zijn gebleven of dat ze in Zuid-Europa het goede weer afgewacht hebben.

**Trekroute Gierzwaluw 'A261'
(Groesbeek)**

Herfst 2010

- 14 Jul: vertrek uit NL
- 22-26 Jul: stopover Spanje
- 8 Aug: arriveert in Kongo

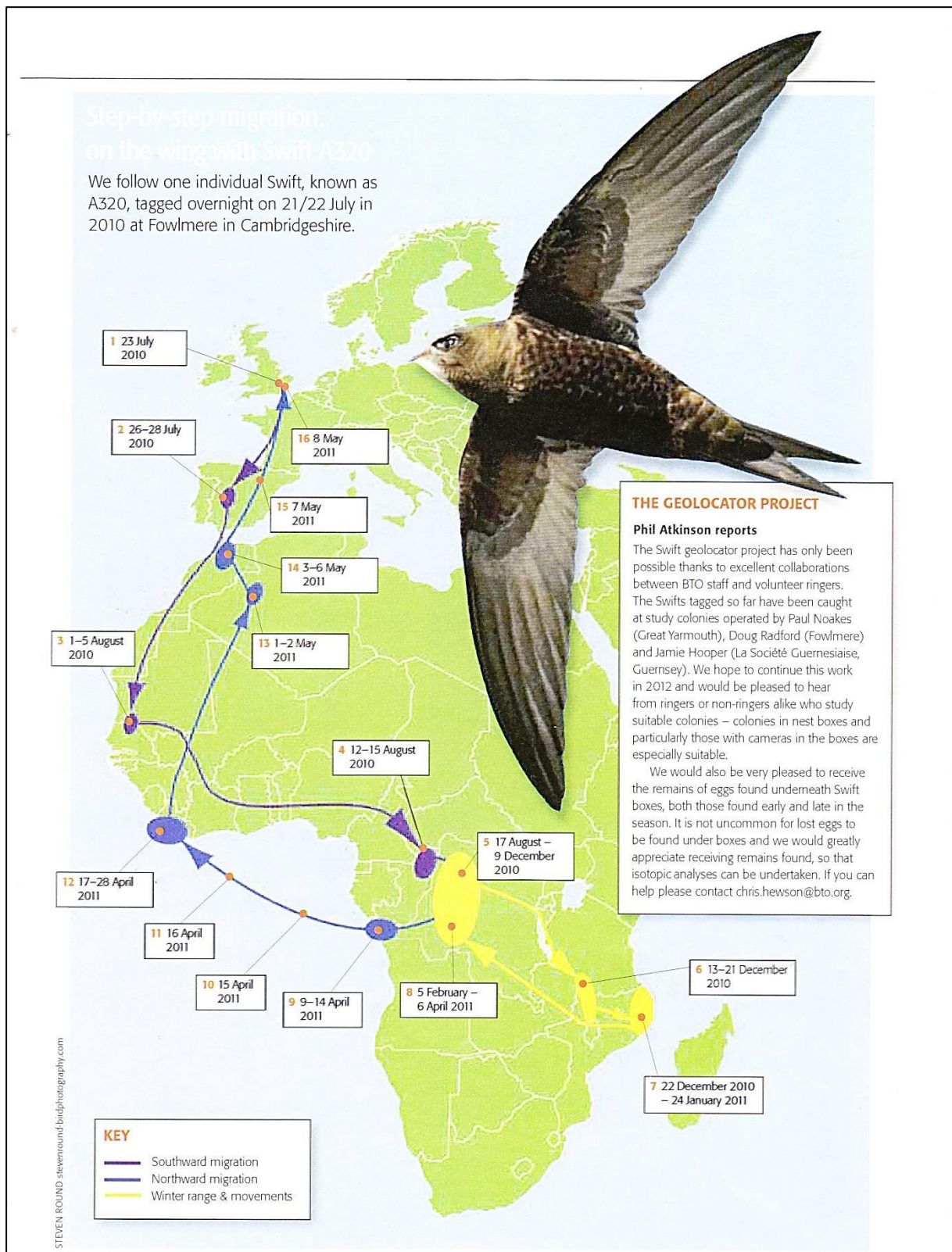
Winter 2010/2011

- 8 Aug – 22 Okt: in Kongo
- 23 Okt: begin uitstapje
- 24 Jan: einde uitstapje
- 25 Jan – 9 Apr: in Kongo

Voorjaar 2011:

- 10 Apr: vertrek uit Kongo
- 14-28 Apr: stopover Liberië
- 7 Mei: terug in nestkast

- Rood = route herfst
- Blauw = overwinteringsgebied, Kongo
- Geel = uitstapje gedurende winter
- Groen = route voorjaar

Trekroute van de Engelse gierzwaluw²¹

²¹ http://www.bto.org/sites/default/files/u49/BTO_299_16-17Swifts.pdf

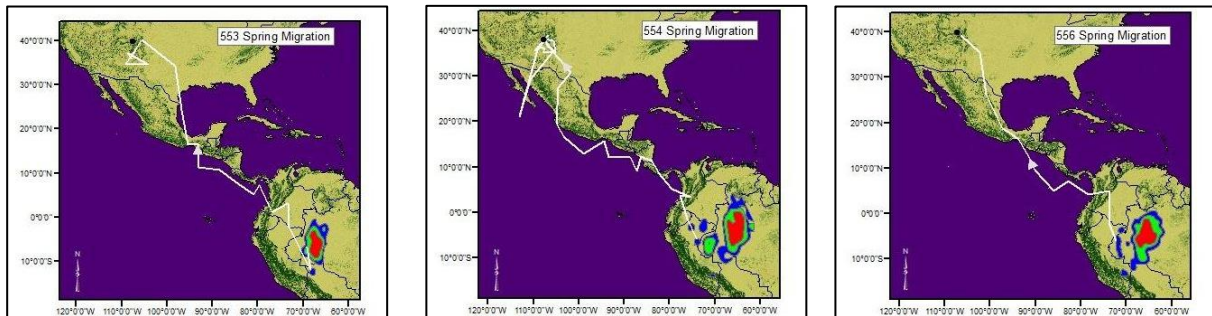
6.2 Zwarte gierzwaluw

In Amerika werd door het gebruik van loggers voor het eerst het winterverblijf van de geheimzinnige Zwarte Gierzwaluw (Black Swift) ontdekt. Deze vogel werd pas in 1857 als aparte soort geïdentificeerd en tot nu toe was het een raadsel waar hij buiten het broedseizoen verbleef.

Drie van de vier in 2009 gemarkeerde vogels kwamen in 2010 terug op de broedplaats achter watervallen in Colorado. Ze bleken alle drie nagenoeg dezelfde trekroute gevolgd te hebben naar het westelijk Amazonegebied in Brazilië.

<http://wild.enature.com/blog/mystery-of-the-disappearing-swifts-solved-after-150-years>

<http://earbirding.com/blog/archives/3602>

6.3 Eerste gierzwaluw in Suriname

Dat gierzwaluwen geweldige vliegers zijn, wisten we al maar deze foto van Jim Saulino bewijst dat ook een uitstapje over de oceaan tot hun mogelijkheden behoort. Dit is de eerste waarneming van een gierzwaluw (*apus apus*) in Zuid-Amerika en daarmee natuurlijk ook de eerste voor Suriname (nummer 740 in de telling van vogelsoorten in Suriname). De gierzwaluw werd gezien op zee, 280 km uit de Surinaamse kust op 12 juli 2012, door Jim Saulino en Andy Williams, die daar de biodiversiteit voor de Surinaamse kust bestudeerden. De grens voor de Surinaamse wateren ligt op 300 zeemijlen, ongeveer 333 km.

6.4 Nachtvluichten boven het IJsselmeer

Op de landelijke Sovondag hield defensiebioloog Luit Buurma een interessante lezing over nachtvluichten van de gierzwaluw boven het IJsselmeer.

Gierzwaluwen vliegen altijd, behalve als ze nestelen. De adulten verblijven dan 's nachts op het nest. Niet-broedvogels slapen in groepen op 1-3 kilometer hoogte in de lucht in een slaap-zweefvlucht. Op trek en 's winters in zuidelijk Afrika vliegen alle vogels dag en nacht door.

Heel lang was het een raadsel waar ze 's nachts waren. Op het beroemde drieluikschilderij 'Tuin der lusten' van Jeroen Bosch (1500) komen ze in een sliert uit de kelder van een kasteel. Pas in 1947 werd in Nederland aangetoond dat niet-broedende gierzwaluwen de nacht in de lucht doorbrengen, op grote hoogte tot wel 3 kilometer. Met radar zijn ze in 1979 boven het IJsselmeer en omstreken gevonden.

Al ruim 60 jaar doen biologen waaronder Luit Buurma onderzoek voor de luchtmacht in verband met botsingsgevaar tussen vogels en vliegtuigen. Inmiddels zijn er vele onderzoeken geweest en zijn ook de radarmogelijkheden aanzienlijk verbeterd. Zo is het nu mogelijk om zowel op grote hoogte als laag bij de grond waarnemingen te doen.

Jeronymus Bosch, Tuin der Lusten, ca. 1500, deel linker paneel

Op de Sovonlezing vertelde Luit Buurma over de grote zwermen vogels die zich 's nachts boven het IJsselmeer verzamelen. Dit is goed te zien op de foto's op pagina 59. De eerste keer dat hij dit fenomeen zag, was in 1979. Vanuit zijn ervaring concludeerde hij dat dit gierzwaluwen moesten zijn maar het zou nog 34 jaar duren voor dit door het meten van de frequentie van de vleugelslag met behulp van een andere radar bevestigd werd.

Uit onderzoeken weet men inmiddels dat de gierzwaluwen zowel 's avonds als 's morgens opstijgen. Na een snelle opstijging (0,8 m/sec) met zonsondergang zakken ze geleidelijk (0,3 m/sec) weer naar lage hoogtes waar ook 's nachts volop gefoerageerd wordt. Tegen de ochtend zien we een soortgelijk patroon: langzaam stijgen ze op om vervolgens snel te dalen.

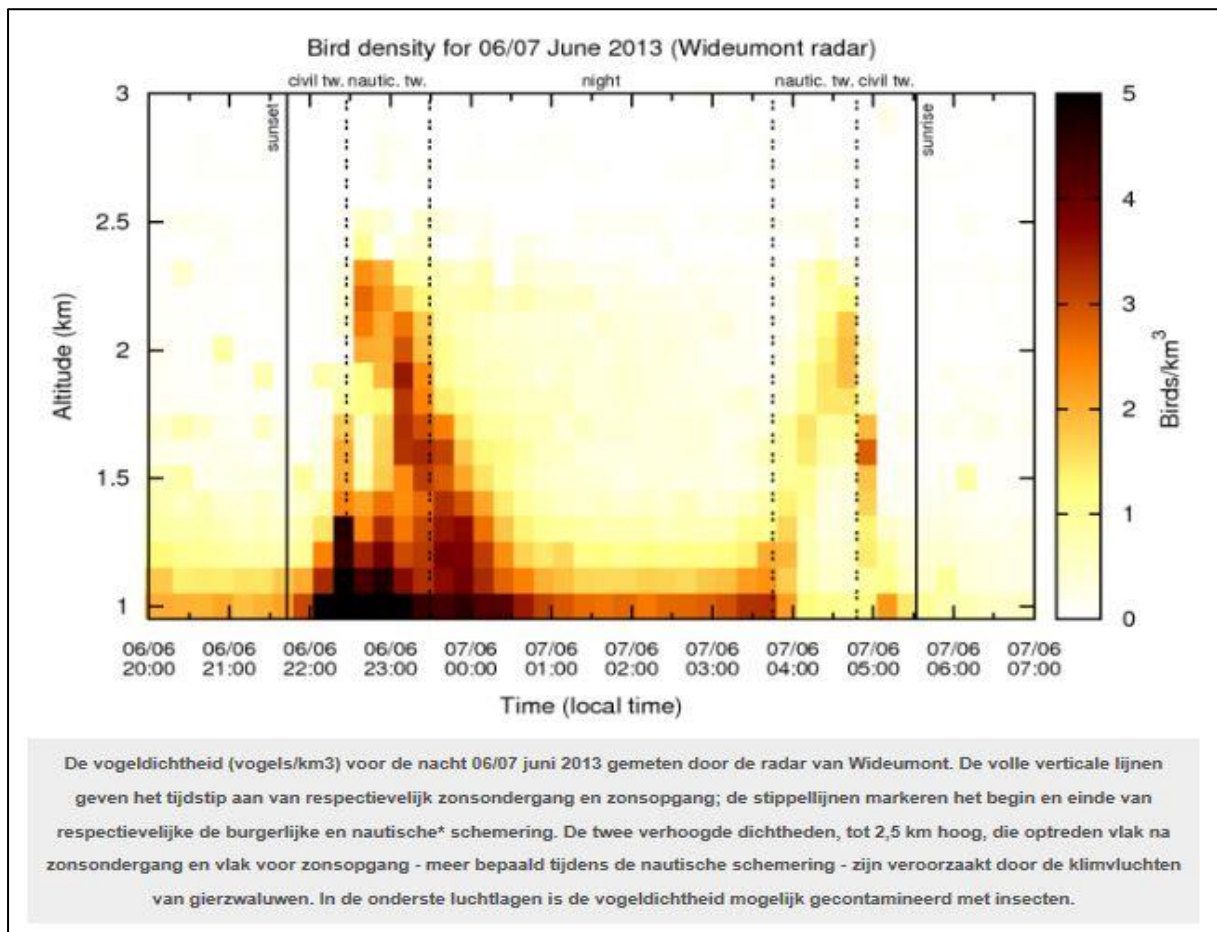
Dit opstijgen en weer dalen tijdens de avond- en ochtendschemering verloopt in een vrijwel gelijk maar gespiegeld patroon. De maximale hoogte wordt steeds bereikt als de zon ongeveer 7 graden onder de horizon staat en ongeveer een uur na zonsondergang en vóór zonsopkomst. De opstijghoogte blijkt te variëren van 1500 tot 2500 meter en samen te hangen met de temperatuur. De maximale hoogte valt samen met een temperatuur van 7°C. 's Ochtends is de opstijghoogte gemiddeld 200 m. lager, iets dat niet door de temperatuur verklaard kan worden.

Insectenwolken werden ook gedetecteerd tijdens deze onderzoeken en daaruit is gebleken dat de gierzwaluwen tijdens opstijgen en weer dalen steeds boven de insecten vliegen. Dit zou erop wijzen dat het opstijgen gestuurd wordt door de zonshoogte en dus de hoeveelheid licht en niet door voedselbehoefte.

De schemering is ook het enige moment op de dag dat het landschap nog zichtbaar is, evenals de eerste sterren maar ook een ver weg naderende depressie. En het is ook bekend dat op deze momenten het magnetisch kompas van vogels het beste werkt.

De veronderstelling is dat de gierzwaluwen het opstijgen tijdens schemering doelbewust gebruiken om hun leefmilieu te verkennen (in termen van landschap en atmosfeer) en oriëntatiepunten te zoeken voor navigatie, omdat dat de beste methode en het beste tijdstip is.²²

Deze opstijgende bewegingen worden ook al vroeg in het seizoen gezien, in de tijd dat veel niet-broedende vogels nog niet zijn teruggekeerd. Ook dat zou erop kunnen wijzen dat dit dan vooral doortrekkende gierzwaluwen zijn die hun richting naar hun broedgebied bepalen.

Het onderzoek, in samenwerking met onder andere Adriaan Dokter, is nog niet afgerond. Hopelijk zal dit leiden tot nog veel interessante ontdekkingen over de gierzwaluw. Meer hierover is te vinden in het artikel 'Ontdekking en verklaring van nacht- en klimvluchten van de gierzwaluw'²³, op de site van de universiteit van Amsterdam²⁴ en in een artikel van het Belgische KNMI²⁵. Ook het artikel 'De dans van de gierzwaluw' in Trouw, 19 december 2013, gaat over deze schemervluchten.

²² Uit: http://gierzwaluw-nl.blogspot.nl/2013_02_01_archive.html

²³ http://gierzwaluw-nl.blogspot.nl/2013_02_01_archive.html

²⁴ <http://www.uva.nl/nieuws-agenda/nieuws/uva-nieuws/content/persberichten/2013/02/gierzwaluw-maakt-raadselachtige-klimvlucht-in-schemering.html>

²⁵ <http://www.meteo.be/meteo/view/nl/10585394>

<http://www.youtube.com/watch?v=1B0gWhl2hdo>

Op deze radarbeelden is duidelijk te zien hoe het IJsselmeer 's nachts langzaam 'volloopt'.

NAWOORD

Als u ieder jaar ons jaarverslag heeft gelezen, zal het u opvallen dat een aantal onderwerpen ontbreken. Deze keer geen gierzwaluwen en de wet, literatuur en websites²⁶, boeken etc. In eerdere jaarverslagen is dit iedere keer uitgebreid aan bod gekomen, en op de website van vogelwerkgroep Midden-Brabant kunt u alle eerdere jaarverslagen met deze informatie terugvinden (<http://www.vwgmiddenbrabant.nl/werkgroepen/gierzwaluw/jaarverslagen/>)

En misschien wordt u door de verwijzingen met name in het hoofdstuk 'gierzwaluwnieuws' geprikkeld zelf op zoek te gaan. Er is nog veel dat we niet weten over de gierzwaluw en het blijft spannend om de nieuwe ontdekkingen te volgen.

Wat in dit verslag niet mag ontbreken zijn onze plannen voor de toekomst.

Momenteel zijn we druk bezig met het cameraproject in de Joanneskerk. We hopen het komende seizoen van alle kasten (16) beelden te hebben zodat we ook kunnen zien wat er in de tot nu toe onbewoonde kasten gebeurt.

Wat inventarisaties betreft zullen we een stapje terug doen. Het is niet mogelijk om op dezelfde manier door te gaan. De afgelopen jaren hebben vele vrijwilligers zich enorm ingezet om in Oisterwijk en Moergestel zoveel mogelijk broedplaatsen in kaart te brengen. Onze bedoeling is om te proberen deze inventarisaties ieder 5e jaar te herhalen, zowel in Oisterwijk als Moergestel. In de tussenliggende jaren zullen we wel bepaalde wijken of projecten uitgebreid inventariseren. Ook meldingen van nestplaatsen zullen we blijven registreren.

Verder blijven we natuurlijk actief met de bescherming van bestaande broedplaatsen en het verstrekken van informatie.

Voorlopig is dit wel het laatste jaarverslag maar we zullen proberen om na de volgende uitgebreide inventarisatie van beide woonkernen opnieuw een verslag hiervan te maken. Voorlopig houden we u via onze nieuwsbrief op de hoogte.

Namens gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk, Hannie Nilsen en Gerard van der Kaa

²⁶ Een uitzondering willen we maken voor twee sites:

Veel nieuws is te vinden op: <http://members.ziggo.nl/jaaplängenbach/Gierzwaluwwoudsend.html>

Informatie over de gierzwaluw in Tilburg en mooie filmpjes vindt u op:

<http://www.gierzwaluwkoloniekortehoefstraat.nl>

INHOUDSOPGAVE JAARVERSLAGEN 2009-2013

ONDERWERP	JAAR	PAGINA
EHBO voor gierzwaluwen	2009	26
Geolocators	2013	53
Gierzwaluw	2009	5
Gierzwaluwen en de wet	2009	21
	2012	53
Gierzwaluwen Joanneskerk	2009	15
	2010	8,24
	2011	35
	2012	27
	2013	
Gierzwaluwkalender	2009	24
Gierzwaluwkasten openbare gebouwen Oisterwijk	2012	32
	2013	38,48
Gouden Zwaluw	2013	46
Huiszwaluwen	2012	25
	2013	39
Inventarisatie met behulp van camera's	zie Joanneskerk	
Inventarisatie 2009	2009	7
Inventarisatie 2010	2010	5
Inventarisatie 2011	2011	6
Inventarisatie 2012	2012	5
Inventarisatie 2013	2013	7
Inventarisatie algemeen	2009	6
Inventarisatie Oisterwijk, volledig	2011	8
Inventarisatiegegevens Oisterwijk 2009	2009	13
Inventarisatiegegevens Oisterwijk 2010	2010	20
Inventarisatiegegevens Oisterwijk 2013	2013	38
Inventarisatiegegevens Moergestel 2012	2012	7
Inventarisatiegegevens Moergestel 2013	2013	7
Inventariseren en het nut ervan	2009	19
Literatuur en internet	2009	30
	2010	36
	2011	56
	2012	54
Nachtvluchten	2013	57
Lokgeluiden	2009	27
Neststenen, ingebouwd	2010	18
Opvang gierzwaluwen	2010	12
Project Brede School Moergestel	2012	49
Project Brede School Waterhoef	2011	39
Project Brede School De Bunders	2013	48

Project Kasteel Waardenburg	2011	41
	2012	50
	2010	9,16
	2013	52
Project Ketelhuis KVL	2012	30
	2010	30
	2013	34
Project Woonstichting De Leystromen	2011	38
Project Zwaluwtoren	2011	40
	2012	38
	2013	31
Radaronderzoek	2013	57
Projecten	2010	15
Registratie inventarisatiegegevens	2011	34
	2012	23
Renovatie mansardedak Moergestel	2013	49
Schoonmaken van gierzwaluwkasten	2009	23
Voedselbollen	2009	28
Werkgroep	2009	4